



PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljena spodaj ali na ovitku. Ako (420) je številka... tedaj vam s prihodnjo številko našega lista pošljemo naročnino. Prosim, ponovite jo takoj.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežel, združite se!"

štev. (No.) 419.

Chicago, Ill., 21. Septembra (September) 1915.

Leto (Vol.) X.

Fordova filantropija.

Vetovinar Henry Ford je sklenil, da bo dalj delal iz michiganske državne ječe odložen kaznjencem dela v svojih tovarnah. Fordovo ime ni znano le v Ameriki; vesti o njegovih reformah, ki jih uvaja v svojih podjetjih, so prešle tudi preko oceana. Povsem nam je, da se je o njih pisalo na najrazličnejše strane. Najbolj so prihajali v zadrego nekateri kapitalistični listi; kajti grajati moža, ki lahko dela premoženja za oglašje, ni koristno, hvalje njegove metode je pa z ozirom na druge kapitaliste, ki ne marajo takega pohujšanja med vrstov, pa tudi ni mogoče.

Nekateri uredniki so si pomagali na ta način, da so objavljali le suha dejstva. Drugi so pa jezi izgubili nekoliko oblast nad sabo, so smešili njegovo filantropijo.

To je bil pač najneumnejši način kritike, ki ga je mogel kdo izmisliti. O Fordovih reformah se lahko sodi na različne načine; prigovarja jim lahko s kapitalističnega in z delavskega stališča. Ali sama na sebi je stvar preveč resna, da bi se z nasmehovanjem kaj opravilo.

Ford ne pozna toliko, da bi mogli s trdnostjo presoditi vse njegove nagibe. Za to mu treba še zelo intimnega osebnega poznanja, in še tedaj ve malokdo, če vidi njegove popolnoma natančne. Ali to tudi ni tako važna stvar, ki bi jo smeli ljudje, ki se vedno verjamejo, da so individualnost, osebnost, glavna reč v življenju človeštva. Tudi individualnost je odvisna od razmer, in zato so te važnejše od osebnosti.

Kakor je mogoče presoditi po dejanjih, tiči Fordu nekoliko idealizma. Seveda je mož v kapitalist in ne more iz te kože. Prav zato

bi pa tudi bilo nezmislno pričakovati, da bo iz svoje tovarne s svojim zgledom reformiral svet.

V svojih podjetjih lahko stori marsikaj za izboljšanje delavskega položaja. Toda socialnega vprašanja ne more rešiti, in ga ne bi mogel rešiti niti tedaj, če bi bilo njegovo bogastvo in s tem njegovo gospodarstvo desetkrat ali pa sto-krat večje od sedanjega. Če hoče ostati reformator v tem zmislu, kakor je začel, mora celo skrbeti, da ostane kapitalist; in če hoče izvrševati reforme v širšem obsegu, mora gledati, da pomnoži svoj kapital, s čimer si omogoči, da vzame večje število delavcev v svojo službo. Ta cilj se pa doseže le s kapitalističnimi metodami, kajti kakor noben kapital, se tudi njegov ne more pomnoževati na drug način, kakor da se delavcem odteguje gotov del vrednosti, ki jih izdelujejo. Čim bi Ford prepuščal delavcem ves sad njihovega dela, ne bi njegov kapital več nosil obresti, torej ne bi rastlel.

Ford pa je kapitalist, ki zna računati. Če je res, da se godi delavcem v njegovih tovarnah bolje kakor drugod, je pa tudi res, da se njemu ob tem ne godi slabo, in vse reforme, ki jih je doslej vpeljal, so resnično koristile njegovim podjetjem, kar jasno potrjujejo trgovinski izkazi. Tudi če morda ni imel egoističnih namenov — česar ne vemo, ker mu ne moremo pogledati v srce — je uspeh ravno tak, kakor če bi bil egoistično preračunjen.

In v realnem življenju odločuje efekt, uspeh. So li zato vse tiste reforme, na primer petdolarska plača, delež dobička i. t. d. brez pomena?

Ne! Tistega ogromnega pomena, ki jim ga pripisujejo nekateri, nimajo. Pač pa so dosti

vredne zaradi tega, ker dokazujejo, da kapital lahko prav izvrstno uspeva, tudi če ne žene izkoriščanja do tiste meje, kakor ogromna večina kapitalistov. Fordove reforme pričajo, da bi kapital lahko izpolnil vse minimalne zahteve organiziranega delavstva, ne da bi zaradi tega trpel škodo. Kar more storiti Fordova družba, bi lahko storila vsaka korporacija.

Seveda ne bi bilo s tem, kakor smo že poudarjali, rešeno socialno vprašanje. Tudi nadalje bi obstajalo dvojje razredov z nasprotnimi življenjskimi pogoji in nasprotnimi interesi. Tudi nadalje bi bil delavec ločen od delovnega sredstva; kapitalist bi bil lastnik tovarne, jame, strojev i. t. d.; on bi bil gospodar in delavec bi bil odvisen od njega. Kapitalist bi določeval cene delavčevim izdelkom in delavec bi jih moral plačevati.

Socialnih nasprotij in vsled tega socialnega boja ne morejo ustaviti nobene reforme. Le ublažje jih lahko. A že to bi bilo mnogo vredno, kajti četudi bi bil boj neizogiben, bi se vendar lahko vodil bolj kulturno, kakor sedaj, in vse človeštvo bi imelo nekoliko dobička od tega.

Najnovejši Fordov načrt je, kakor smo omenili, ta, da bo sprejemal iz ječe odpustene kaznjence na delo. Ta namen je na vsak način hvale vreden. Kajti doslej je v naši družbi večinoma tako, da pahne en sam greh lahko človeka za vse življenje v socialno pogubo. Sodnik obsodi moža na dve leti, tri leta ječe, v resnici ga je s tem pogostoma obsodilna dosmrten izgon iz poštene družbe in na večno potikanje po ječah. Naši družbi ne zadostuje, da je človeka kaznovala po zakonu, ampak na čelo mu pritisne vžig sramote. Tudi ko je prebil kazni po vsej stro-

gosti postave, mu ni odpuščen, ampak ime kaznjence mu ostane in mu ovira povratek v pošteno življenje.

Nestete človeške tragedije se odigravajo po tem vzorcu: "Česa iščeš?" — "Dela." — "Odkod prihajaš?" — "Iz ječe." — "Obzljujemo." — In na drugem, trtjem, desetem mestu obžalujejo... dokler se ne vtisne v glavo prepričanje: Zate ni več prostora med nekaznovanimi ljudmi; tvoja pot je le še zločin.

Ford hoče dati takim ljudem priliko, da se posloje od hudodelstva in si pripravijo novo življenje. To je brez ugovora lepo in hvaležno.

Ali — v kapitalistični družbi živimo, v družbi, ki je udarjena s prokletstvom, da se mora najplemenitejše dejanje v njej izpremeniti v krvavo satiro.

Kdor bo prišel iz michiganske državne ječe, ima upanja, da dobi pri Fordu dela.

Vsako zimo tava po Ameriki nekoliko milijonov ljudi, stradalajočih in prezebajočih, iščočih dela. Kdo jim ga da? In kaj nam jim človek svetuje?

"Priskrbite si pogoje, da morete dobiti dela pri Fordu. Pojdite v ječo. Zaslužite si to z zločinom. Dokler si pošten, nimaš ne pravice, ne upanja; kadar boš hudodelec, imaš vsaj upanje."

Noben posameznik ni kriv, da je tako. Kriva pa je vsa uredba poštene kapitalistične družbe. Tudi doslej je bilo tako. Dokler se ne spoprimeš z zakoni, lahko pogineš. Kradi, daj se ujeti in obsoditi; zaprt boš, ali v ječi ti bodo dali kruha. Za zločinca skrbi družba bolj kakor za poštenjaka. Fordov načrt osvetljuje še bolj to strašno karikaturu "najboljše družbe".

Dumbov blagoslov.

Tovarna Hopwell v Norfolk, Va., ki je last Du Pont Powder Co., je odpustila 300 delavcev iz turških delavcev. V podjetjih te družbe ima velika naraščajoča naročila za Rusijo, ne sprejmejo poslednjih nemških, avstro-ogrskih ali turških delavcev. Sedaj je tam zaposlenih okrog petsto ljudi, večinoma Grkov in Italijanov.

To je uspeh mračnega dela, ki so ga opravili Dumba, Papi in tovariši.

Kdor se zamisli v razpoloženje tovarniških delavcev, se ne bo mogel niti zelo čuditi tem razmeram. Ravatelj podjetja ni filantrop. Naravnjen in plačan je za to, da vodi tovarno v interese kapitalistov in da izkazuje čim večji dobiček za svoje gospodarje. Navadno je to tudi njegov dobiček, kakaj družba, kateri služi, dobi, da se bo tembolj potrudil za njene žepe, temveč sme pričakovati za svojega.

Kjer dela desetisoč ljudi, se razume, da se za ogromne profite. Ako se vzame še v po-mer, da se izdeluje vojni material, ki ga naroči tako nujno potrebujejo, da se ne morejo mnogo pogajati zaradi cene, je več kakor jasno, da so velikanske kupčije na kocki.

Naenkrat se zazdi ravnatelju, da bi od nekaterih delavcev lahko zažugala vsem tem profitom. Še vedno. Lahko bi se zgodilo, da ne bi spustil le ves dobiček po vodi, ampak da bi imel vrag še investirani kapital povrh. Izdelava se se že načrti, da bi se gotove tovarne postavile v zrak. V nekaterih so se že primerile eksplozije; nekatere so bile popolnoma razdejane. Je li čudo, če postane ravatelj tudi v svoji tovarni skrajno previden?

Toda — kateri so tisti delavci, ki se jih moti? Ne sme se pač pričakovati, da je tak mož popolnoma na glavo padel, da si ne bi mogel tudi sam napraviti nekoliko mnenja. Municije izdeluje za razvneke; torej ni zelo verjetno, da bi hoteli Rusi, Angličani ali Francozi preprečiti to delo. Bi li ga drugi res hoteli preprečiti?..

V tem času dvoma prihajata avstrijski veleposlanik Dumba in nemški vojni ataše von Papi, pa razodeneta avstrijskim in nemškim delavcem evangelij, da je izdelovanje municije v Zedinjenih državah smrten greh. V Plnzu, v Bayernu, v Essenu to ni greh, ampak slava. Toda v Zedinjenih državah je njih dolžnost, da po svoji moči onemogočijo to fabrikacijo.

To mora utrditi misli v ravnateljski glavi. Ako uči sam veleposlanik svoje državljane, da naj delajo zgage, tedaj je pač mogoče, da se najdejo nekateri med njimi, ki bodo smatrali za pokaz najčistejšega patriotizma, ako ne le po-kušajo uprizoriti štrajk za ces. kr. Avstrijo, ampak store tudi tisto, kar sicer ni bilo zapisano, pač pa zelo razumljivo mislijo — to se pravi, da poizkusijo kakšno operacijo z dinamitom ali kakšno podobno iznajdbo naše dobe.

Nikomur se ne pozna na nosu, da ima take namene in da je sposoben podobnih dejanj. Zato je zadnji sklep ravnateljev: Če je izmed njih eden krivičen, pa ga jaz ne poznam, naj trpi vseh devetindevetdeset pravičnih z njim, rajši kakor da bi se tistemu nemu posrečil namen.

Tako so prišli pri Du Pont Powder Co. do sklepa, da je najbolje, če ni v podjetju nobenega Avstrijca, Nemca ali Turka. Odpušeni so.

S tem se je pravzaprav izvršilo, kar je baje nameraval Dumba. On je hotel, da kaj Avstrijci zapuste municijsko delo. Zdaj so ga zapustili, četudi ne prostovoljno.

Ali se pa zaradi tega ne bo več izdelaval vojni material?

V avstrijski diplomaciji se ne blešče nobene posebne luči; najmanj pa je Dumba kakšna velika svetilka. Sicer bi bil moral sam razumeti, da si je težko izmisliti večjo neumnost od tiste, v katero ga je zapeljal nemški kapitan von Papi. Kajti vsa modrost je itak zrasla na Papi-novem, ne pa na Dumbovem zelniku.

V Ameriki, kjer je delavcev najraznovrstnejših narodov toliko, da se lahko po mili volji izbira med njimi, ni mogla Dumbova navihnanost doseči nič drugega, kakor da je odjedla zaslužek delavcem iz Avstrije in spravila ljudi iz drugih dežel na njihova mesta.

Tako varujejo avstrijski diplomatje interese svojih rojakov, kadar se po nesreči zanimajo za nje. V resnici je boljše, če nima človek nobenega varuštva, kakor pa tako.

Postopanje kapitalistov seveda ne zasluži odobravanja. Če bi povsod veljalo pravilo, da naj trpi devetindevetdeset pravičnih zaradi enega neznane krivičnika, ne bi mogel obstajati svet. Med poštene delavce se tudi lahko zameša tat; ali če je česa zmanjkalo, je treba poiskati tistega, ki je res kradel, nikakor pa ne gre, da bi pošteni delavci izgubili delo, če je superintendent slab detektiv. Toda tako velika glava, kakor veleposlanik habsburške dvojne monarhije, mora vendar nekoliko poznati duha v kapitalistični družbi, in če kaj začne, mora imeti toliko sposobnosti, da zna preračunati tudi posledice.

Ne odobravamo tega, kar dela podjetje. Ali razumljivo nam je. Razumljivo pa bi moralo biti tudi Dumbi. Brez obzira na to, da se diplomatu ne spodobi vtikati prste v notranje zadeve tiste dežele, v kateri zastopa svojo deželo; ne glede na to, da nima delavcev v Ameriki prav nič ukazovati in prepovedovati glede na njihovo delo, je bilo njegovo početje že zaradi tega hudobno, ker ni moglo prineesti delavcem iz njegove države nič drugega, kakor škodo.

Taki so blagoslovi, ki jih imajo narodi od sedanje diplomacije. Ti dragi nauki bi jih pa vendar lahko zdržali, da bi napravili vsej tej igrariji kraj in naposled vzeli svojo usodo v svoje roke.

Blagoslovljeni filozof Amerikanskega Slovencea bi se lahko potolažil, če bi prepustil bodočnost Bogu, namesto da hoče sam posegati vanjo z nerodno roko.

Če je Bog vse ustvaril, česar ne vemo, tako natančno, ker nismo bili takrat navzoči, in če ravna vse njegova volja, bo že on naredil, da je prav. Če ni socializem Bogu všeč, ga bo že sam preprečil; če pa zmagá, kar vse kaže, se mu tudi reverend ne sme upirati, ker bi se drugače upiral božji volji.

V suženjstvo.

Pred kratkim je bilo v dveh clevelandskih listih čitati značilen, nenavaden oglas: Zdrav, krepak mož ponuja samega sebe v suženjstvo do smrti. "Kajti jesti se mora," pravi inserat.

Ne vemo, če je mož kaj dosegel s svojim naznanilom; mislimo pa, da najbrže ni imel tistega uspeha, ki ga je iskal. Kajti suženjstvo je tudi v Zedinjenih državah odpravljeno.

S tem ne mislimo reči, da ni v Ameriki več teoretičnih in praktičnih prijateljev suženjstva. Ampak oni vedo, da bi bila pogodba neveljavna; suženj bi svojem gospodarju vsak čas lahko filge pokazal, in ta mu ne bi mogel toliko zlega storiti, kolikor je črna za nohtom.

Mož, ki je objavil svoj oglas, najbrže ni mislil na to; kajti lahko se poglabimo v duševno stanje človeka, ki ga prične obup tako daleč, da hoče prodati zadnje ostanke svoje svobode. "Jesti se mora," je dejal, in po tem je soditi, da je že izkusil, kaj je lakota. Računal je pa pravilno, da mu v sužnosti ne bi bilo treba telesno stradati, kajti tudi za konja skrbi gospodar, ki ga je kupil, ker bi bila zanj izguba, če bi poginil. Jest bi mu dajal, da bi si ga ohranil živega in za delo sposobnega.

Če ne bi bil tak konflikt z zakonom preveč siten, bi bil mož nemara dobil ponudnika. Ampak stvar je vendar preveč riskantna. In pa: Čemu se podajati v take nerodnosti, ko dobi človek brez vsake nevarnosti lahko sužnja v podobi "svobodnega delavca" za plačo, ki ni z ozirom na izpremenjene razmere tudi nič večja kakor pred petdesetimi leti nakup in vzdrževanje sužnja?

Mož v Clevelandu je torej najbrže zastoj žrtvoval svoje cente za oglas. Bogati ljudje v Ameriki so patriotje in spoštujejo zakone, dokler jih ni mogoče prekršiti brez nevarnosti.

Ali da je tak oglaš sploh mogoč, to pove več kakor deset pridigarjev. Kaj je moral mož pretrpeti in preboleti, koliko potov je moral napraviti in na koliko vrat potrkati brez uspeha, koliko obupnih misli mu je moralo prešiniti glavo, preden se je zadnja ustavila v možganih in mu rekla, naj se proda in potepta svoje človeško dostojanstvo s svojimi lastnimi petami?

To se je zgodilo v Ameriki, kjer snujejo kolonije za pse, kjer imajo mački posebna pokopališča, kjer obešajo opicam diamante okrog vratu in jim postavljajo spomenike, kadar poginejo, v Ameriki, kjer porabi mala vesela družba za večerjo s šampanjcem svoto, ki se lahko imenuje premoženje in kjer imajo posamezne familije brez napora več dohodkov, kakor nekatere države.

Mnogo značilnega je v oglasu obupnega moža iz Clevelanda.

Suženjstvo je bilo primerno agrarnemu fevdalizmu. Moderni kapitalizem ga v zastarali obliki ne more potrebovati. Zanj je mobilna armada delavcev, katero danes lahko nažene v svoje tovarne, jutri pa vrže na cesto. Kadar ni prilika ugodna, da bi stiskal dolarje iz človeka, ne mara "rediti" sužnja. Svobodni delavci so veliko boljše za njegove posle in profite.

Prišel pa je človek, ki pravi, da ne ve kaj početi s svojo svobodo. "Jesti se mora," svoboda pa ne daje kruha. In svoboda, da smeš

poginiti, je dvomljiva. Mož se je vprašal, če je to sploh svoboda, pa je zanikal in se ponudil na prodaj.

Moderna družba mu je odrekla življenje; zato si je zaželel nazaj v staro, v kateri je veljalo suženjstvo.

Ali v tom se je zmotil. Povratka ni. Tistega suženjstva, ki je dajalo človeku vsaj kruha, ne prepoveduje le zakon, ampak prepoveduje ga gospodarstvo sedanjosti, prepovedujejo ga interesi kapitalizma.

Če bi šteli vse tiste v Zedinjenih državah, ki bi storili enak korak, kakor mož iz Clevelanda, če ne bi naprej vedeli, da je brezuspešen, bi našli cele regije. Kapitalizem ne da ljudem živeti. Celo suženjstvo se jim zdi rešitev iz groze stradanja. V najstrašnejšo bedo jih peha in v obup. Njegov "red" je neusmiljen, neznošen, razbojniški. On mori ljudi.

Najženjalnejši agitator ne bi mogel tako ostro označiti kapitalizma, kakor oglas v clevelandskih listih. Vpričo tistih treh vrstic morajo utihniti vsi slavospevi sedanje družbe. Vse, kar je kapitalizem ustvaril velikega, je brez cene ob strahotah, ki jih povzroča.

Torej ga je treba premagati. Brezposelni delavci je hotel to za svojo osebo doseči s povratkom v preteklost fevdalizma. Ali ta pot je zgrešena; ne nazaj, ampak naprej je treba iti. Pred nami so cilji; kar je za nami, je mrtvo.

Glavnih sredstev kapitalizma, ki mu jih daje moderna, s čudeži tekmujoča tehnika, ni mogoče uničiti. Le prenesti se morejo iz rok posameznih trovtov v posest vsega ljudstva. Ako bi imel ves narod vse stroje in vso zemljo, bi imal tudi ves narod kruha, ne suženjskega, temveč kruha svobodnih, ponosnih ljudi.

Kapitalizem je treba premagati, da bo mogel človek človeško živeti. Ali fevdalizem ga prav tako ne more premagati, kakor kramarstvo ne. Le socializem ga more poraziti. Ne v sužnost, ampak v svobodo, ne na pokopališče, ampak v življenje je treba poiskati pot.

V Amerikanskem Slovenceu se je zopet neki "reverend" spravil nad socializem in ga je seveda že popolnoma razdejal. Ampak častljivi mož je uničil nekaj, česar ni. Kajti to, v kar se zaletava, ni socializem. Tega ljubeznivi gospod sploh ne pozna. Pobral je neke minimalni program socialistične stranke, in tega zamenjava s socializmom, potem pa govori o socialističnem denarnem gospodarstvu in o takih rečeh, s katerimi dokazuje, da ne ve ničesar niti o začetnih pojmih socializma. To je namreč najmanjše, kar bi moral vedeti človek, ki hoče dokazovati "zmote socializma," da je v kapitalistični družbi denar sploh nemogoč. Kajti denar je kapitalistično sredstvo, socializem pa hoče odpraviti kapitalizem, in zato ne more pridržati tistega, iz česar se sestavlja kapital.

Da si prečastni težko predstavlja družbo brez denarja, mu že verjamemo. Ali dokler se ne more zamisliti vanjo, nima moralne pravice, da poizmi- zira z naukom, katerega ne pozna.

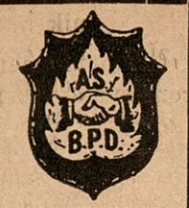
ROMAN—SPISAL PODLIMBARSKI.

—(Nadaljevanje.)—

—(Nadaljevanje.)—

ADVERTISEMENT

Slovensko



Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1892.

Inkorporirano 24. februara 1908 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORSEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Knjižničar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207, Radley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans.
Prejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, ni tajnika
Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

Špekulacija z žitom v starem veku.

Preskrbljevanje s krušnimi žitimi milijonskih držav je danes med najvažnejšimi problemami. Zanimivo je torej, kaj so ravni v tem pogledu v preteklosti. Pogled v tiste čase nam ne nudi razveseljive slike, ampak pa nam priča o senčnih in žalostnih slikah. Prevažanje je povzročilo velike stroške in težkoče, ki jih je bilo težko prenašati. Tega se je zabeležilo v mnogih zgodovinskih virih, enako pa tudi v sodobni literaturi. Zgodovina z žitom je bila v starem veku, kakor pravi G. Ferri, zelo zanimiva. Neki svoji kritični študiji o žitu, ki jo je objavil v reviji "The Economic History Review", je dodal žito iz onih časa, katerih je bilo ceneje, v katerih je bila lakota in je bilo žito draga, ter se okorščal z velikim žitom. Enako pravi tudi prof. Dr. J. J. van der Meer, ki je v svoji knjigi "The History of the World" izrekel, da žitni trgoviščarji lakoto za svoje dobičke.

Nekateri države so uvedle zaščitne posebnosti prisilne navedbe. Tako so morale na primer avstrijske ladje ali ladje, ki so bile namenjene za atenskim denarjem, ki jih je lakota iz bogatih dežel.

Vojna in moda.

Četudi ne pravi tega beseda sama na sebi, je prišlo vendar splošno navado — lahko bi se reklo "moda" — da se misli takoj na obleko, če se govori o modi. Nič drugega ne bi bilo, da je kraj in kraj podvržen modi, ker je enoličnost vsaki stvari dolgočasna, če ni imel razum kakšno besedo "ustvarjanju" mode. Večinoma pa odločujejo tam "ideje", ki jih navadno vse prej kakor pa modni. Vendar pa je včasih v zvezi z rečmi, o katerih bi človek mislil, da ima obleka najmanj oči, ki jih ne vidijo.

Po nemških in avstrijskih listih iz sedaj ta "študija": "Nemci se zdaj mnogo trudijo, da bi ustvarili svojo narodno modno in izpodrinili francosko. Zda se prili na to, da za to prizadevanje ne govore samo gospodarstveni in narodni, ampak tudi politični nagibi.

Francozi so si s svojo modo pridobili ne samo nešteto milijonov dolarjev, ampak tudi simpatije in priljubljenost. V vsaki stvari dolgačasna, če ni imel razum kakšno besedo "ustvarjanju" mode. Večinoma pa odločujejo tam "ideje", ki jih navadno vse prej kakor pa modni. Vendar pa je včasih v zvezi z rečmi, o katerih bi človek mislil, da ima obleka najmanj oči, ki jih ne vidijo.

kot vladarica na polju mode, je modo vedno izkoriščala za politične namene. Če je kakor državo hotela pridobiti zase, se ji je lažje škalo tudi s tem, da je svojo modo primerno prikrojila.

Ko je bila rusko-japonska vojna, je imela Francija na Ruskem kakor tudi na Japonskem važne interese in je hitro vpeljala v modo japonska kimono-krila in ruske bluže. Med turško-bolgarsko vojno so Francozi simpatizirali z Bolgarijo, in hitro je francoska moda ukazala: Ves svet mora nositi bolgarske barve in vezanine po bolgarskih vzorih. Celo turške žene so se uklonile, in poslušajoč povlele francoske mode, nosile bolgarske barve in vezanine.

Ko je Francija delala na to, da se sprijazni z Anglijo, je vpeljala v modo škotske barve in škotski kroj, in celo tančo, "pregrešni" ples tango, je bil samo zato modern, da so mogli Francozi v Južni Ameriki laglje izpodrinati nemško konkurenco. V teh stvkih je gotovo mnogo pretiranega. Tudi v Berlinu in na Dunaju so šli vedno za francosko modo, in to vendar ni preprečilo, da sta Nemčija in Avstrija sovražnici Francije. Res pa je, da računajo vodje modnega sveta, da aktualnostmi, s simpatijami in antipatijami, ker jim to pomaga vpeljati svojo modo in s tem delati dobičke. Tako priprava napoved vsako vprašanje v luko gospodarskih interesov.

Avstrija in Ogrska.

Industrijalizem in agrarizem.

Dualistična monarhija sredi Evrope ni le politično razdeljena v dve državi, Avstrijo in Ogrsko, temveč ima tudi v gospodarskem življenju dve lici. Različni gospodarski razvoj obeh državnih polovic rodi tudi različne posledice v gospodarski politiki skupne monarhije in čisto naravno je, na le ta ne more zadovoljiti celokupnim gospodarskim interesom. Avstrija živi danes v izključno agrarni politiki, ki pa je ne more zadovoljevati, ker je avstrijska državna polovica že zelo industrializirana in jo sedanjí agrarni politiki prijazni colninski sistem v njenem industrialnem razvoju zelo ovira. To notranje gospodarsko nasprotje je zahtevalo ogrske državne polovice, ki je pretežno agrarna dežela in na katere interese se mora Avstrija v svojo lastno škodo ozirati.

Poleg poljedelske produkcije imajo v Avstriji danes že razvito industrijsko produkcijo. Industrija se je v Avstriji zadnje desetletje silno razvila. Ljudstvo, ki izdeluje te industrijske proizvode in od njih živi, ima čisto druge življenske interese, kot pa ljudstvo, ki živi od produktov zemlje, poljedelstva. Pa če tudi je bil razvoj industrilizma v Avstriji v zadnjem desetletju naravnost mogočen, se državna gospodarska politika na to ni zadoštno ozirala. Vedno so imeli oziroma na ogrsko državno polovico monarhije, ki je dežela agrarnih pridelkov in ima torej čisto druge gospodarske interese in cilje kot pa Avstrija. Tudi Ogrska ima danes že mnogo industrije; ampak ta industrija gospodarsko še daleč zaostaja za poljedelsko produkcijo ogrske države. Intenzitet se je morala ukloniti celokupna monarhija in tisti trenotek, ko so postali ogrski latifundisti gospodarji in diktatorji državne gospodarske politike avstro-ogrške monarhije, so postali ogrski baroni in grofje tudi politični poveljniki v monarhiji. In tako imamo danes opraviti z ogrsko plemenitaško vladjo, od katere je zavisen politični in gospodarski razvoj Avstrije. Zakaj politično in gospodarsko so danes Ogrji pravi gospodarji monarhije, ki jim avstrijsko ljudstvo plačuje trd davek.

Gospodarski razvoj Avstrije je hitrejši od razvoja ogrske državne polovice. Avstrija postane kmalu industrijska država, medtem ko bo Ogrska še dolgo izrazito poljedelska dežela. V Avstriji se ljudstvo vedno bolj seli v mesta, ker najde tam boljše pridobitne in življenske pogoje kot na deželi v poljedelski produkciji. Razvoj boga z dežele v mesta in industrijske kraje je razviden iz naslednje statistike.

Od 100 oseb skupnega prebivalstva pade na kraje, ki štejejo 2000 prebivalcev:

Leta 1846.....	19.0
Leta 1880.....	38.4

Na Ogrskem pa odpade od 100 oseb celokupnega prebivalstva na mestno prebivalstvo:

Leta 1859.....	12.8
Leta 1910.....	18.9

Iz teh števil je posneti, da se v Avstriji prebivalstvo vedno bolj množi v mestih in industrijskih krajih, kar dokazuje, da se prebivalstvo bolj in bolj peča z industrijsko in obrtno produkcijo, medtem ko je ta razvoj na Ogrskem še v početkih.

Ako preiščemo, s čim se peča in od česa živi prebivalstvo Avstro-Ogrske monarhije, se nam pokaže ta-le slika.

Od 1000 pridobivajočih jih je bilo

	Leta 1896	Leta 1900
V Avstriji		
Poljedelcev	672	582
V industriji	197	222
t.j. 11% pov.		
V trg. in obratu	51	73
t.j. 30% pov.		
Na Ogrskem		
Poljedelcev	699	686
V industriji	122	134
t.j. 9% pov.		
V trg. in obratu	33	41
t.j. 19½% pov.		

Razvoj industrije je torej v Avstriji očividni in so se številke do danes brez dvoma zopet pomaknile naprej, medtem ko

kažejo številke za Ogrsko v desetletju od 1890—1900 večjo stabilnost.

Poljedelska produkcija na Ogrskem kvantitativno daleč prednjači avstrijski, vsled česar je treba, da Ogrska svoje poljedelske proizvode izvažajo, in sicer izvažajo v Avstrijo za kolikor mogoče visoke cene. Da to doseže, mora Avstrija za uvoz poljedelskih produktov iz inozemstva zapirati svoje državne meje z neprimerno visokimi carinami, tako da je izročena pri nakupu poljedelskih produktov kolikor le mogoče na milost in nemilost Ogrski, odnosno njenim plemenitaškim latifundistom.

Žita se je pridelalo v Avstriji leta 1878 za 994,000,000 K

leta 1912 za 1,918,000,000 K

Na Ogrskem pa

leta 1878 za 1,408,000,000 K

leta 1912 za 3,055,000,000 K

Nasprotno pa je v Avstriji zaznamovati velik napredek v številu industrijskih obratov. Statistika avstrijskih obratov, ki so vezana na zavarovanje zoper neugode, kaže sledeči napredek:

1911 je bilo 131,326 obratov s 1,231,818 oseb
1911 je bilo 615,042 obratov s 4,020,756 oseb

ki se jim izplačalo na mezdah 2,193,811,000 kron.

Tovarniških obratov je bilo v Avstriji:

leta 1901 11,811
leta 1911 pa že . . . 16,181

V industrijski stroki so se na Ogrskem najbolj razvili parni mlinci kot posledica velike produkcije žita. V Avstriji kupujejo n. pr. moko izključno od ogrsko-židovskih mlinov.

Bilo jih je na Ogrskem

leta 1863 147

leta 1873 492

leta 1906 1908

Kar se tiče industrijske produkcije, kaže statistika iz leta 1912 zelo poučno sliko. Pridelalo se je železne rude:

V Avstriji 29,300,000 q

Na Ogrskem 19,800,000 q

Rjavega premoga:

V Avstriji 1,580,000 vagonov á 10 ton

Na Ogrskem 130,000 vagonov á 10 ton

Črnega premoga:

V Avstriji 2,630,000 vagonov á 10 ton

Na Ogrskem 828,000 vagonov á 10 ton

Sirovega železa:

V Avstriji 17,600,000 q

Na Ogrskem 5,434,000 q

V produkciji železne rude, premoga in posebno železa, kateri produkti so za razvoj industrijskega življenja najvažnejši, Avstrija daleč prednjači ogrski državni polovici in je v primeri z Ogrsko prva industrijska država.

Železo je v narodo-gospodarskem življenju relativ vsega gospodarstva v kapitalistično razviti in organizirani državi. Nekoliko podrejen, a silno važen činitelj v gospodarskem življenju kapitalistično proizvajalne družbe je produkcija rudnikov obe polovici dualistične države, se nam šele pokaže resnično gospodarsko razmerje med Avstrijo in med Ogrsko. Vrednost vse rudniške in plavžarske produkcije je znašala (vštevši saline):

a) v Avstriji

1864 115,000,000 K

1912 579,072,000 K

b) na Ogrskem

1864 53,000,000 K

1911 160,000,000 K

Če je v kvantiteti te produkcije, ki je pravzaprav poleg železa korenina vsemu nadaljnjemu industrijskemu razvoju, taka razlika, ni razmerje v drugih strokah moderne industrije nič drugačno.

Poleg strojne produkcije v Avstriji, ki se je za leto 1912 ocenila na 900,000,000 kron, produkcije je roman- in portland cementa (1. 1911 — 14,260,000 q) in poleg produkcije sirovega olja v Galiciji (1. 1909 — 20,767,000 q; 1. 1912 — 11,870,000 q) ima Avstrija drugo produkcijo, ki se mora izvažati, n. pr. pivo. Piva se je skuhalo:

a) v Avstriji:

1864 7,400,000 hl

1912 21,638,000 hl

b) na Ogrskem:

1865 597,000 hl

1912 2,932,000 hl

Isto razmerje je v produkciji

sladkorne pese, ki se obdeluje v sladkornih tovarnah. Na priliko: Avstrija 1912/13. . . . 84,000,000 q Ogrska 1912/13. . . . 41,000,000 q

Celo v tej produkciji, za katero ima Ogrska kot agrarna dežela vse pogoje, zaostaja za Avstrijo v industrializaciji za pol kota.

Iz navedene statistike je jasno razvidno, da stoji Avstrija na pragu, da postane industrijska država. S tem razvojem bi se vjemala taka državna politika, ki bi ta razvoj pospeševala, v prvi vrsti varovala industrijske izdelke in jim zagovarjala primeren odjemalski trg, zlasti na Balkanu, kje te izdelke rabijo in kupujejo. Ob enem bi morala državna politika skrbeti, da bi ljudje, ki žive od industrije, dobili svoje življenske potrebščine za ceno, ki jo prinese konkurenca inozemskih poljedelskih producentov.

Ker pa je druga državna polovica, Ogrska, pretežno agrarna dežela, je interesirana na tem, da varuje in dviga ceno svojim poljedelskim produktom brez ozira na avstrijsko industrijo. Na Ogrskem politično vladajo veliki posestniki-agrarci, ki so zadnja leta dobili nepodeleljiv vpliv na vodstvo celokupne monarhije. Pod tem vplivom silno trpi gospodar-

sko in politično življenje druge državne polovice, ki je zadnja leta ne zgolj vsled zunanjih političnih kriz, ampak glavno vsled odločujočega vpliva ogrskih agrarnih magnatov začela hirati. Trgovinska in zunanja politika Avstrije ni več v skladu z resničnimi življenskimi interesi avstrijske države, ker se interesi Avstrije in interesi Ogrske v gospodarskem življenju niti na znotraj in niti na zunaj ne dajo spraviti v harmonično celoto. Edina rešitev je popolna gospodarska ločitev od Ogrske, ker le v ločitvi more Avstrija, ako ostane še živa, pričakovati leka za svoje bolehaloče gospodarsko življenje in večji razmah svojih gospodarskih sil.

Iz Seattle, Wash., so Zedinjene države lani vse leto eksportirale za 93,000 dolarjev blaga v Rusijo, letos pa v prvem polletju za 4,172,000 dolarjev. To ni bil vojni material, ampak tako blago, ki ga je Rusija prej kupovala v Nemčiji.

Če je res Bog naredil to vojno, kakor mislijo popi, tedaj mora imeti zelo rad ameriške kapitaliste.

"AMERIŠKI

DRUŽINSKI

KOLEDAR"

ZA LETO 1916

bo gotov za odpošiljanje te dni. Koledar je vezan v trde platnice, šteje 240 strani (naznanilo v zadnjem "Proletarcu", da ima 224 strani, je bila pomota) in ima sledečo vsebino:

SPISIL.

Koledar za leto 1916. — Stoletna pratika. — Splošen kalendarij in zbirka raznih podatkov (Naše osolnice. Zemlja in luna. Stanje planetov 1916. Volilni koledar. Časovna razlika. Mnogostrana tabela. Časovna mera. Mere v Zedinjenih državah. Razlika med ameriško in evropsko metriko mero. Nepismenost v Zedinjenih državah. Obrestna tabela. Slovensko prebivalstvo v Zedinjenih državah. Največje stvari na svetu. Smrtna kazen v Zedinjenih državah. Monroe-doktrina. Ženitveni zakoni in razporeka. Kako so poklici razdeljeni v Zedinjenih državah. Državlanska pravica. Naturalizacijski zakon. Koliko je civilnih zveznih vslužbenec. Kolonije Zedinjenih držav. Kanada in Mehika. Republike v južni in centralni Ameriki. Vladni sistem v Zedinjenih državah. Proglas neodvisnosti. Ustava Zedinjenih držav. Kako je bila ustava z dodatki sprejeta.) — Letni pregled. — Ivan Molek: Čemu si rodila sina? (v verzih). — John Reed: Hči revolucije. — Velikani iz davne dobe. — Jože Ambrožič: V krvi. — Ivan Molek: Svoboda (v verzih). — Etbini Kristan: Jan Hus. — Filip Godina: Kako je v Alaski. — Jože Zavertnik: Hlapec? — O duhovih. — Jože Ambrožič: Eden izmed mnogih. — Ivan Molek: Opornice (v verzih). — Kronani norci. — Ellin-Pelin: Na onem svetu. — Pravljica o Evinem jabolku. — Ivan Molek: Kaj bo po vojni. — Etbini Kristan: Izkušnja. — M. Arčibasev: Revolucionar. — Jože Zavertnik: Oko postave. — Socialistično gibanje slovenskih delavcev v Ameriki. — Frank Petrič: Poglavlje o organizaciji. — Theodore Cvetkov: Zakaj se boje ljudje teme. — Howard Moore: Ostanke barbarizma v civiliziranih ljudeh. — Odlomki. — Ščegetalke. — Oglasi.

SLIKE.

Uvodna slika v dveh barvah. — Planet Saturn. — Če bi se sovražnika zmenila . . . — Stolp biserjev na razstavi v San Franciscu. — Prekucenjeni parnik Eastland. — Mladi Rockefeller. — Stari Rockefeller. — John R. Walsh. — John R. Lawson. — Usmrčenje "nezvestih" v Mehiki. — Mrlič na bojnem polju. — Prizor iz francoskega bojišča. — Krupov najnovejši mortar. — Kmet koplje grob padlim vojakom v Galiciji. — Nemška vojaška kuhinja. — "Civilni bojovniki" v Belgiji čakajo na smrt. — Otroci v Nemčiji se vežbajo za klanje. — Militaristični duh med otroci na Japonskem. — Ruski vojni ujetniki v Nemčiji. — Instrukcija žensk za spovedniško službo na Nemskem. — Francoske čete na pohodu. — Roza Luksenburg. — Karl Liebknecht. — Stavkajoči premogari na Angleškem. — Čemu si rodila sina? — Dinozaur "Corythosaurus". — Lobanja dinozaura "Corythosaurus". — Kristus in šrapneli. — Jan Hus. — Kajzerjev grad v Prusiji. — Jan Hus na grmadi. — Vožnja s psi v Alaski. — Prizor iz štrajka v Bayonne. — Žrtve prekucenega parnika Eastlanda. — Kako so vlekli utoplenice iz Eastlanda. — Dolina bakrenih rudnikov v Bingham Canyonu, Utah. — Brezplačna vožnja za delom na farme. — Prizor z rusko avstrijskega bojišča. — Ruska carinja in carjevič, pokazujoča sledove bolezni. — Charlotta, blazna "mehiška cesarica". — Babilonska tablica s pravilico o prvem grehu. — Dva francoska vojaka — in samo dve roki. — Slov. soc. klub v Clevelandu, O. — Slov. soc. klub v Canonsburgu, Pa. — Slov. soc. klub v Dunlo, Pa. — Slov. soc. klub v Syganu, Pa. — Jugoslav. soc. skupina v Huntingtonu, Ark. — Slov. soc. klub v Franklinu, Kans. — Slov. soc. klub v Clintonu, Ind. — Slov. soc. klub v Dunkirku, Kans. — Slov. soc. klub v Jenny Lindu, Ark. — Slov. soc. klub v Rock Springsu, Wyo. — Slov. soc. klub v Superioru, Wyo. — Slov. soc. klub v Kenoshi, Wis. — Franciška Tratnik. — Josip Dernač. — Ernest Untermann. — Ralph Korgold. — May-Wood Simons. — Chas. Ed. Russell. — Mm. E. Rodriguez. — John C. Kennedy.

Skupaj 64 SLIK.

ZEMLJEVIDNI OBRAZCI.

Bojni pas v Belgiji in Franciji. — Rusko-nemško-avstrijski bojni pas. — Avstrijsko-italijanski bojni pas.

CENA 40 CENTOV

s poštino vred za vse kraje Zedinjenih držav.

Koledar je letos pet centov dražji, ZATO PA IMA 48 STRANI VEČ. Noben slovenski delavec bi ne smel biti brez te zanimive in koristne knjige. Naročite ga še danes. Naročila sprejema

PROLETAREC, 4008 W. 31. ST., CHICAGO, ILL.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
LJUDSTVA.

IZHAJA VS. KI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslavanska delavna tiskovna družba
v Chicago, Illinois.Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo
leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo
\$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.Oglašni postopki. Pri spremembi
bivališča je poleg novega naznaniti
tudi stari naslov.Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
— socialistične zveze v Ameriki. —Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja
lista in drugih nerednosti, je posiljati
predsedniku družbe

Mr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

PATRIOTIZEM NA PROCENTE.

Medtem ko rastejo po Ameriki vsakovrstne mirovne organizacije iz tal kakor gobe po jesenskem dežju in bi moral človek misliti, da je v tej deželi že vsakdo od najstarejšega starčka do zadnjega novorojenčka — seveda izvenšedi Teddya — pacifist, se razvija ob enem od dne do dne bujnejša agitacija za vojaško "Preparedness" in za militarizem.

Deloma je ta mrzlica zelo razumljiva. Dogodki na evropskih bojiščih navidezno potrjujejo nauk, da je v slučaju vojne le tisti varjen, kdor je popolnoma pripravljen in oborožen od nog do glave. Ali kakor dozdevnost pogostoma vara, tako je tudi tukaj. Ako bi sledile Zedinjene države teorijam svojih militarističnih hujskačev, bi se prav lahko zgodilo, da bi jih v resnem slučaju prav tako "pripravljenost" zapeljala v težko katastrofo.

V splošnem ne verjamemo, da pridejo Zedinjene države tako lahko v situacijo, ki dovede neizogibno do vojne, kakor deklamirajo tukajšnji vojni agitatorji. Toda ker živimo v kapitalistični družbi, ki se ravna po svojih zakonih, ne pa po naših željah, pristupimo možnosti, da zadene vojna nesreča tudi Ameriko in da se mora braniti oborožene krivice.

Tedaj bi hotele Zedinjene države tudi zmagati; to je povsem razumljivo. In tedaj nastane vprašanje, od kakšnih pogojev je odvisna zmaga?

Militaristi pravijo: Od oboroženja, ki se mora izvršiti in do najvišje stopinje izpopolniti v dobi miru.

To trditev označujemo za zmoto, pa naj bo zavedna ali nezavedna. Prvi pogoji zmage so notranje gospodarske in politične razmere. Kajti dasi je oseben heroizem izgubil mnogo pomena v moderni vojni, ki je postala velikanška tehnična akcija, je vendar človeški material tudi v sodobnem klanju še najodločilnejši faktor. Najpreizkušnejše strojne puške ne marširajo same, in najtežje topovi ne rigajo svojih groznih nabojev brez človeških rok. Ljudje, ki se bojujejo, morajo biti sposobni za boj, in če so sposobnejši od nasprotnikov, je s tem že velik del zmage zagotovljen.

Sposobnost vojaka, zlasti prostovoljnega, na katerega bi se morala opirati Amerika, je predvsem odvisna od njegove bojevitosti, od njegove volje za boj in zmago. Vedeti mora v ta namen, za kaj se bje. S samo frazo "za domovino" se ne doseže pravi učinek, ako ga pozna ta domovina šele takrat, kadar potrebuje njegovo kri.

V času miru se mora človek prepričati, da mu je domovina toliko vredna, da zasluži njegovo žrtve. V času miru ga mora ona naučiti, da jo ljubi. Torej mora urediti gospodarske in politične razmere na čim večjo zadovoljnost svojih državljanov. Odkritostno demokratične uredbe, dobro zakonodajstvo, temeljita briga za ljudsko blaginjo — to je najpoglavnejša priprava za obrambo.

Militaristi se pač ne brigajo za to. Ali militaristi so najbolj enostranski ljudje na svetu in njih večina ne vidi nič drugega kakor

bombe, granate, šrapnele, topove, možnarje, puške, torpede. Nekateri med njimi imajo še nekoliko taktičnega talenta, tupatam kateri tudi še kaj strategične ženialnosti.

Orožje pa je tehnična reč. In še nikdar, odkar se suče naša zemlja okrog solca, se ni tehnika tako mogočno in tako hitro razvijala, kakor v naših časih. Ta nagli razvoj pa pomeni, da tudi vsaka reč neznansko hitreje zastari, kakor v preteklosti.

Tisti način obrambne priprave, ki ga zagovarjajo zakrknjeni militaristi, bi imel torej za posledico kaj lahko velikanško razočaranje, kakršno so nekatere države že večkrat doživele. Zedinjene države bi si lahko nabavile najmočnejšo artilerijo vsega sveta, a kadar bi prišlo do boja, bi se izkazalo, da je to staro železo; imele bi lahko najponosnejše velikanse na morju, medtem bi si pa sovražnik nabavil kakšne nove, neznatne pritlikavčke, ki bi potapljali naše hiper- in super- in ultra-dreadnoughte kakor otroške čolnike za igrače.

Svojo neverjetno višino so evropski vojaški in mornariški proračuni največ zaradi tega dosegli, ker morajo po arzenalih neprehoma menjati kanone, sisteme pušk, tipe ladij in vse, kar zahteva militaristično rokodelstvo. A ko je prišla v Evropi krvava praksa, so bili eni z vsemi svojimi pripravami presenečeni na morju, drugi pa na suhem, ta v zraku, in pod zemljo.

Enih misli z militaristi so oboroževalni industrijalci. Kakor je steklar zadovoljen, če se pobije mnogo šip, tako skače kanonski kapitalist od veselja, če čita, da je sistem naročenih topov zastarel, še preden jih je dovršil, ker ve, da bo dobil takoj novo naročilo za nove havbice ali pa možnarje.

Velikanški vojni proračuni torej ne služijo obrambi dežele, temveč blagajnam kapitalistov. Njim prinašajo kanoni milijone; kadar bi jih dežela potrebovala, pa niso vredni toliko dolarjev, kolikor se je zanje plačalo tisočakov.

Ako bi bili kapitalisti tako velikanški patriotje, kakor se delajo, tedaj bi nam bilo razumljivo, če bi imeli svoje tovarne tako urejene, da bi v slučaju potrebe lahko izdelovali vojni material po najnovejši tehniki in dajali ugroženi domovini orožje, ki je dobro za vojne, pa ne za muzeje.

Ali njihov patriotizem vprašuje predvsem: Koliko profita?

Denar, ki se izda v mirnem času za orožje in podobne reči, je — s stališča deželnih interesov — pometan v vodo. Ali s stališča kapitalističnih interesov je ravno taka potrata ljudskega denarja najnikavnejša. Zato so kapitalisti tako vneti za deželno obrambo in vojaško pripravljenost. Zato so tako patriotični; kajti tak patriotizem nosi procenete.

VOJNA V HRIBIH.

"Corriere della sera" bridko toži, kako zebe italijanske vojake in kakšnemu trpljenju so izpostavljeni v vojni na gorah. Strašen je sovražnik, proti kateremu se morajo boriti naši vojaki v visokih dolinah na Tirolskem in Koroskem. Nihče, ki živi v toplih solnčnih mestih, si ne more predstavljati, kaj se to pravi, prebiti eno noč na višini dveh do tri tisoč metrov. Meščan misli morda z občutkom, podobnim nevoščljivosti, na one vojake tam gori, ki uživajo hlad krasnih Alp. V resnici pa je drugače: Ako je tudi čez dan temperatura udobna, sledi zvečer, kakor hitro solnce zatone, mraz, in misel, da bo treba prebiti vso noč v ledenem mrazu na miru, učinkuje na vojake strahovito. Hribolazec ve, kako željno se pričakuje v mrzli zvezdnati noči v gorovju jutro in kako strah, ko gorski velikani, kadar divja okoli njih nevihta in dež. Ali hribolazec more kljubovati mrazu, ker se lahko pregiblje, vojak na straži pa mora biti na miru na svojem mestu. In kruti sovražnik pride natihoma in zahrbtno. Nobene bolečine ne čuti takrat, ko mu udje zmrzujejo, gorje mu, ako ga premaga zaspanec, gotova mu je smrt. Kadar bo sestavljeno število žrtev te strašne vojne, se bomo čudili, koliko jih je poškodoval ali usmrtil mraz.

Vittorio Emanuele seveda ne izkuša tega.

Sodrug Catanesi padel.

Italijansko socialistično stranko je zadelo bridka izguba. Na bojišču je padel dolgoletni član centralnega odbora italijanske mladinske organizacije, katero je zastopal tudi v mednarodnem odboru, sodrug Catanesi.

Navdušen zagovornik nevtralnosti in nasprotnik mednarodnega klanja, je moral Catanesi postati žrtev vojne. Take so tragedije človeškega življenja v sedanji družbi.

Ko se je v Italiji vse bujneje razvijala agitacija za vojno, so izkušali agenti militarizma pritiskati tudi na delavstvo, in lahko je razumeti, da so iskali svojo srečo posebno pri mladinski organizaciji. Našli so se res posamezniki, v načelih socializma ne dovolj utrjeni, ki so se dali premostiti s sladkimi, navideznimi radikalnimi frazami, češ da se Italija bojuje za svobodo.

Med temi ne posebno množičnimi slabotneži je bil tudi urednik lista "Avanguardia." Toda čim se je opazilo, da je začel zapuščati čista

načela socializma, ga je stranka takoj odstavila in sodrug Catanesi je prevzel tajništvo.

Socialistični stranki v Italiji se mora sploh priznati, da je ostala v teh težkih časih kljub vsemu obrekovanju, sumničanju in napadanju vzorno zvesta socialističnemu principu, in sodrug Catanesi je korakal z njo po ravni poti.

Ravno preden je Italija napovedala vojno, je imela mladinska organizacija svoj zbor v Reggio Emilia. Sodrug Catanesi je bil takrat že poklican pod orožje in se ni mogel udeležiti zborovanja, ki je pokazalo, da je organizacija od leta 1913. močno napredovala in da se je naklada njenega glasila povečala od šeststisoč na desetstisoč izvodov. Zbor mu je po soglasnem sklepu poslal pozdrav.

Bil je zadnji pozdrav, ki ga je dobil od svoje organizacije. Zdaj je padel, in namesto pozdrava mu pišejo bratski italijanski listi nekrologe.

Čast njegovemu spominu!

VOJNOGRAMI.

hen košček pravice in svobode. Kaj je takrat delal slavni avstrijski konzul v Denverju? Ali ni nagovarjal Slovence in Hrvate, da ni treba štrajkati, temveč da se naj vrnejo na delo kot skebi? V očeh črnožoltga diplomata iz gnile Avstrije niso bili premogarji sužnji, temveč preobčestni ljudje, ki so se puntali zoper uboge kapitaliste!

In tako je še zdaj. Premogarji niso sužnji, in bogneđaj, da bi zastavkali z drugimi vred. Rudarji v okolstih železa in bakra niso sužnji in za kriščevo voljo morajo delati, dokler ne puste kosti in kože v jami. In tako dalje povsod — razen tam, kjer se vlivajo kanoni in kujejo šrapneli. Tam pa so delavci velikanški sužnji, ne zato, ker imajo morda majhne plače in dolg delavnik, temveč samo zato, ker delajo nekaj, kar ne ugaja zalupanim diplomatom iz gnile Avstrije; in ti delavci bi morali takoj, takoj in brž, brž, brž zaštrajkati — ne morda zato, da bi imeli večjo mezdlo ali za kakšen drugi poboljšek, temveč samo zato, da se uniči šrapnelška industrija v Ameriki, ki danes preživlja stotisoče delavcev. Če ni to lumparija najpodlejšje vrste, potem beseda lumparija sploh ne pomeni čisto nič.

Blagorodni topoglavci, gospod Dumba, se je tudi blagovolil kravato ponorečevati iz bivših avstrijskih podanikov v Ameriki, češ, da nimajo nobene izobrazbe, ali po domače, da so zabiti, in zato da ne vedo, kaj in kje da delajo. Popraskajmo Dumbo samo malo in takoj vidimo, da se ni on norčeval iz ameriških Slovencev, Hrvatov, Madjarov i. t. d., temveč iz gnile Avstrije same, ki je tem ljudem že ob rojstvu odrezala vsako priložnost za izobrazbo. Da, Dumba je obsodil zanikrni vladni sistem v Avstriji in obenem samega sebe. Zato je pa čisto prav, da dobi tak diplomatski osel pošteno breco in da gre tja, odkoder prejema plačilo za svoje diplomatske kozle.

V vseh državah, ki se koljejo — da, tudi v barbarski in nekulturni Rusiji — zborujejo parlamenti tudi med vojno, edino v Avstriji ni duha, niti sluha o parlamentu, odkar je poslal Berchtold famozni ultimatum v Srbijo. Ali je mogoče to dokaz tistega "demokratizma" v Avstriji, o katerem tako milo trobi kajzerjev "Fatherland" v New Yorku?

Srbski kralj je odlikoval starega Rockefellerja z redom svetega Save, zato, ker je poslal nekaj iz delavcev izmolženega denarja za bolnike v Srbijo. Kadar bo zopet peljal stari John svojo tolovajsko četo nad drugi Ludlow ali Baronne, tedaj se bo na njegovih udrtih prsih lesketal poleg drugih tudi "ordn" svetega Save, ki ga je poslal kralj Čika Pero. Kakšna čast za Petrovo "Jugoslavijo", da ima že zdaj takšne pokrovitelje!

SEMINTJA.

reform. Nato je ministrski predsednik izjavil, da sedaj ni časa za to. Za tega starega reakcionarca ni in ne bo nikdar časa za to. In ker so se despoti bali, da ostane duma trdna, so jo odgodili.

Socialisti so protestirali proti odgoditvi. Njih beseda je našla gluha ušesa. V Petrogradu in Carskem Selu se drže stare taktike: Obljubuj v stiski vse, pa ne izpolni ničesar.

Ali če je bila taka igra vedno nevarna, je gotovo v sedanjem času najnevarnejša. Ruski mogotei nočejo mirne revolucije — prav lahko torej dožive krvavo.

Živio ruski narod!

Zatorej: Dol s carjem in z njegovo bando!

Nekateri nemški listi, sicer bolj majhni, se jeze, da se hočejo tudi nemški milijonarji v Ameriki udeležiti finančne akcije za veliki pump zavznikov. Je že res, da bodo zavzniki s tistim denarjem kupovali smodnik in podobne parfume. Je že res, da bo s tistim denarjem kupljeno orožje pomagalo ubijati nemške vojake. Ali na obrestnem denarju se vendar ne bo poznala kri. Kjer je tak velik biznis, se neha patriotizem.

Socializem se zdi nekaterim ljudem pretežak, drugim pa prelahak. Prvi ga odklanjajo iz strahu, da ga ne bodo nikoli razumeli, drugi pa zato, ker si domišljajo, da ga že vsega razumejo. V resnici pa je s socializmom tako kakor z vsakim znanjem; enkrat je treba začeti, potem se mora pa nadaljevati. Vsak lahko začne, nihče pa ne sme misliti, če je začel, da je s tem tudi že končal.

AMERIŠKO - NEMŠKA KRIZA.

V konferenci z nemškimi poslaniki je razpravljal državni tajnik Lansing o vprašanju vojne mornarice s podmorskimi čolni, ki se pa postalo vsled slučaja "Arabie" zopet akutno.

Nemški poslanik je ponovil svoj zahtev, da hoče nemška vlada vztrajati pri odgovoru, da ne bo trpedirala potniških parnikov brez svarila. Lansing pa je dal izraza upanju, da bo nemška vlada odredila vse potrebno, da se zadosti tej obljubi po besedah in duhu.

Vsled te konference je zopet zavladalo optimistično razpoloženje v vladnih krogih ter se je da bo mogoče mirnim potom pravnati spor. Poslanik Bernstein predloži svoji vladi poročilo o de konference.

Državni tajnik je predložil predsedniku Wilsonu izjavo Nemške vlade glede napada na parniški "Orduna." Nemčija izjavlja, da je kršil poveljni podmorskega čolna dobljena navodila. V opretilo pa je navedel, da ni mogel vsled slabega vremena spoznati kake vrste parnik ima pred seboj, ter da tudi ni vedel, da je potniški parnik.

Parnik "Orduna" je bil napaden dne 6. junija, ko se je nahajal na poti iz Liverpoola v New York. Torpedo je šel par čevljev od parnika, nakar je podmorski čoln zasledoval "Orduna" ter ga obstreljeval, dokler ni bil parnik tako daleč, da ga niso več zadeli kroglice.

OD MEHIŠKE MEJE.

V bližini Los Indiosa, petdeset milj od El Paso, je zajtrkoval ameriška kavalerska patrulja, kateri je poveljeval O'Brien. Enkrat je obkolilo patruljo šest dobrooboroženih banditov. Polurno boju so se Mehičani namaknili. Svoje ranjence in mrtve so odveli s seboj. — Na ameriški strani je padel en vojak, štirje so bili ranjeni.

Polkovnik Bullard, poveljnik obmejnih patrulj, je obvestil Carranzovega poveljnika v Matamoras, da bo strogo postopal z zakim Carranzovim vojakom, ki bo z mehiškimi banditi vred prekalil ameriško mejo. Glede bitke, ki se je vršila 13. t. m. jutraj, je rekel: Mi smo se klátili po temi. Mehičani iz izvrstno poznajo teren, so dobro vedeli, kje se nahajamo. Pripravljeni so se do nas in nas napadli. So storili seveda samo zategadelj, ker so bili v veliki premoči. Z svojo predrznost so dobili zasledeno plačilo.

Pri Dalfini, 50 milj severno od tukaj, je napadlo 20 banditov nekakega ameriškega pismošča. Zabili sta ga dve krogli, kljub temu pa je imel še toliko moči, da se je skril v grmovje.

Med prebivalstvom vlada silno razburjenje.

Mornariški svet.

Mornariški tajnik Daniels je objavil imena 22 znanstvenikov in iznajditeljev, ki bodo tvorili pod predsedstvom Thomasa Edisona komisijo, koje namen je, kakor smo že poročali, stati mornarici Združenih držav na strani vseh vprašanj.

Imenovanje može je izvolilo 11 znanstvenih in tehničnih strokovnjakov vsakega je imenovala po dr. Edisona samega je pozval mornariški tajnik ter se o vsem načrtu dogovoril z njim že prej.

V sredo se je komisija pravišla v mornariškem departmentu, kjer je razpravljala o organizaciji in delovnem načrtu.

Kitajski delavci in Rusija.

V rudokopih in tudi drugih industrijah v Rusiji se je z zadnjem časom zaposlilo veliko Kitajcev.

Vojna je vzela domače delavce pod puško, in zdaj je treba tujih. Kaj pa bo, kadar bo vojna končana, in se domači, katerih ni ubitih, vrnejo?

Ženske — gasilke.

V Absamu na Tirolskem so ustanovili žensko gasilsko društvo. Občina je določila 35 deklet, starih po 18 let, da morajo biti gasilke. — Tudi v Rimu na Tirolskem imajo že društvo, pri katerem so same gasilke, ker so moški v vojni.

To se godi v pobožni tirolski deželi!

Narobe Dumbovci.

Ve graje so vredne spletkari-
ki jih je vodil avstrijski vele-
blanik v Ameriki gospod Dum-
bovci. Zdi se pa, da se niso veselili
svojih dejanj le gospodje v
Dumaju, ki na Dunaju, kjer so
pričakovali od njegove
močestnosti, da ustavi na kakšen
način vso fabrikacijo
v Ameriki, ampak da so
na tihem iz srca hvaležni pov-
ljudje, katerim je dal
svojim početjem najlepšo pril-
iko sedaj agitirajo proti štraj-
šploh in hočejo tovarne voj-
materijala napraviti kar za
potokljive.

Če je bilo treba protestirati
proti Dumbovni intrigam, je pa
reba proti takemu delavstvu so-
varenju enako ener-
gično protestirati. Delavci v A-
meriki niso sužnji Francije, če
je, toda oni tudi niso hlap-
King Džordža in Nikole. Zanje
nemški domisljavec prav ta-
malo pomena kakor ruski ra-
Če se ne dajo pogovati v
delavci za interese enih norih ve-
stev, si pa tudi ne bodo dali
prepetiti stavke, z interesi dru-
gih božjih milostnikov.

Ameriki pa je sedaj vse pol-
prebranih biznismenov in
vrihah patriotov, ki bi radi
vili tukajšnje delavce narav-
v službo zaveznikov in zah-
vajo od njih take reči, kakorš-
si na primer niti angleški de-
vci v Evropi ne dajo ukazovati
svojega Asquitha in Lloyd
Gorga.

Po kapitalističnih listih krožijo
tako, kažejo delavce, ki defili-
v soboto mimo izplačevalne
okna, nad katerim se blešči
"Velike plače." Razni "ro-
ljubi" si pa dajo prisegati na
njih, da ne bodo delavci štraj-
li tam, kjer se izdeluje muni-
cijska zaveznika.

To početje je tako hudodelsko,
prav nič ne zaostaja za Dum-
vni. Avstrijski gospod je hotel
delavce pripraviti ob zaslužek, a-
genti na drugi strani jih pa ho-
pahniti v suženjstvo in na-
vrti skebe iz njih.

Vsem tem licemerjem je treba
učeno povedati, da naj umak-
svoje prste od delavskih za-
ev, ker nimajo z delavci nobe-
poštenih namenov.

Kdaj ostanejo delavci na delu,
daj pa gredo v boj, morajo od-
lati delavci sami, po svojih, pa
nobnih tujih interesih. Ako
gnožajo delavci, da so prilike u-
odne, da bi si mogli priboriti
akšno zboljšanje, imajo absolut-
pravo, da gredo v boj, in

prav nobeni obziri bodisi na Av-
stro-Nemčijo ali pa na zavezniki-
jim ne smejo tega braniti. Delav-
ci nimajo prav nobenih obvezno-
sti ne do enega ne do drugega
izmed kronanih tolovajev, ki so
pahnili svoje narode v klavnico,
pač pa imajo obveznosti napram
sebi in svojim otrokom.

Če sprejemajo ameriški kapita-
listi naročila iz Evrope in pošilja-
jo tja bombe in granate, tudi ne
delajo tega iz ljubezni do Angli-
je ali Francije, temveč le iz lju-
bezni do svojega žepa. Kako pa
prihajajo delavci do tega, da bi
oni garali za beraške plače in ne-
skončnem delovnem času, med-
tem ko bi kapitalisti vtaknili vse
ogromne dobičke v svoj malho.

To bi bilo vendar preneumno, da
bi imeli kapitalisti ves profit, de-
lavci pa ves trud. In sami bi bili
neumni, če ne bi gledali, da si pri-
dobe toliko koristi, kolikor je v
tem položaju le mogoče.

Kapitalisti so dobili naročila
od zaveznikov vlad, ne pa delav-
ci. Kapitalisti naj gledajo, kako
bodo izpolnili pogoje, s katerimi
si zagotovijo dobiček. Delavci i-
majo opraviti le s podjetniki, in
njih dancs nič ne briga, kaj se
bo zgodilo s produktom njihovih
rok. Delodajalec dajo svoj izde-
lek, on jim mora zato dati pla-
čo. To je kupčija. In kakor gleda
vsakdo pri kupčiji, da bo čim
več zaslužil, tako mora tudi de-
lavci gledati, da bo zaslužil čim
večjo ceno, kadar prodaja svojo
delovno moč.

Tako je razmerje in prav nič
drugačno ne. Kdor pa roti delav-
ce, da naj za božjo Kriščevo vo-
ljo pod nobenim pogojem ne
štrajkajo in zahteva od njih, da
naj se ozirajo na katerekoli kro-
nane bandite, je sovražnik delav-
stva. In niti to ni res, da dela
za zaveznike, ampak edino intere-
som tukajšnjih izkoriščevalcev
služi.

Kajti naposled je le v rokah
podjetnikov, če hočejo imeti
štrajke ali ne. Kadar gredo de-
lavci v boj, naznanijo svoje za-
hteve. Kapitalisti naj jih izpolni-
jo, pa ne bodo imeli štrajkov.

Če bi imeli protištajkovni a-
genti res interese zaveznikov v
mislih, bi storili veliko bolje, da
bi se obrnili do kapitalistov, ne
pa do delavcev. Kapitalistom naj
bi dejali: Bodite pošteni in daj-
te delavcem, kar jim gre — ne
pa, da pridigajo delavcem: Bodite
ponižni, pa ne zahtevajte nič.

Tako pa se lahko pravi, da ni-
so nič drugega kakor kapitalisti-
čni agenti.

Kapitalisti so tajniku Olsonu
zelo zamerili, da je svaril prise-
ljence, namesto da bi jih vabil v
Washington. Njihovi časopisi ga
zelo besno napadajo. Delavci pa
morejo biti le zadovoljni, ako spo-
znajo resnico in ne žrtvujejo svo-
jega težko prisluženega denarja
železniškim magnatom, zato da bi
potem stradali, kjer jim je bil
obljubljen med in mleko.

Vprašanje zemlje se pa seveda
ne bo rešilo z omejevanjem na-
seljevanja. Kajti če bo manj na-
seljencev, ostanejo vendar zemlji-
šča v rokah špekulantov, ki jih
ne obdelavajo.

Skebske agenture.

Nemški zastopniki v Ameriki so
postali sila moralni ljudje in
spoznavajo, da se fabrikacija
predmetov za ubijanje nikakor ne
vzema z zakoni človeštva. Zato
agitirajo pri nemških in avstrijs-
kih delavcih, da naj zapuste to-
varne za municijo in orožje.

Doma, v Nemčiji, še niso spo-
znali tega, ampak pri Kruppu iz-
delavajo nočindan morilne instru-
mente, in celo iz okupirane Poljs-
ke gonijo ljudi na to delo.

V Ameriki so bolj moralni. In
toliko ljubezni imajo do delav-
stva, da se človek čudi, odkod so
jo vzeli. V New Yorku so na št.
136 Liberty Street ustanovili celo
posredovalnico dela za take de-
lavce, ki zapuste municijske to-
varne. To je priznanja vredna
reč, ker stane taka posredovalni-
ca nekaj denarja. Vodja posre-
dovalnice je bil precej neroden,
ko je povedal nekemu žurnalistu,
da je "na stvari interesirano
nemško poslanstvo." Ampak na-
posled — če se rabi denar le za
to, da dobe ljudje dela, je to še
lepo.

Toda kadar dajejo veleposlani-
ki in "patriotični" kapitalisti de-
nar za delavce, je treba stati na
straži in dobro odpreti oči. To
so stili nekateri ljudje, ki se
zanimajo za delavstvo drugače
kakor diplomatična gospoda; ta-
ko so opazili, da se v tej patriotič-
ni posredovalnici posreduje —
skebstvo. Agentura na Liberty
St. je poslala deset nemških ma-
šinistov v Wilmington, Dela.,
dasi so bili strojniki tega mesta v
boju za osemurni delavnik in dasi
so dotični delavci previdno vpra-
šali, če ni tam kakšen štrajk. V
posredovalnici so jim odločno
dejali, da ni stavke, in šele v
Wilmingtonu so od stavkarskega
odbora izvedeli, da so bili pre-
slepljeni. Seveda so se na to
vrnili.

V tisti agenturi torej menda
mislijo, da je skebanje poštenejše
kakor izdelovanje municije. Ali
pa sploh nič ne mislijo. Toda
naj bo tako ali pa tako — v de-

Kdo pa še misli na to, da so
bili tisti milijoni in milijoni akrov
nekdanj narodna last? Kako pa so
prišli v roke špekulantov? Kako
se je moglo razviti to neplodno
in splošno škodljivo veleposest-
ništvo? Politikičarji so se ravnali
po geslu, da roka roko umiva, pa
so pomagali eden temu, drugi o-
nemu, da so se polastili zemlje,
ki bi morala biti ljudska last.

Nevarnost tega landlordizma se
pa ne odpravi, če ne pridejo v za-
konodaje ljudje, ki bodo odgo-
vorni ljudstvu in ki bodo bolj
gledali na njegovo kakor na pri-
vatno kapitalistično korist.

lavskem gibanju je stavkokaz naj-
večji grešnik; izdelovanje šrap-
nelov je v primeri s tem zločinom
negolžna šala.

V kapitalistični družbi ni de-
lavce gospodar svojega dela in
svojih produktov. Če zida cerkev,
ne more vedeti, ali bodo v njej
učili ljubezen do bližnjega ali pa
sovražstvo do drugače mislečih
ljudi. S svojim delom ne more
nikakor vplivati na to. Kadar
mu dajo v tovarni dela, mora biti
podložen svojemu gospodarju in
svojim raznovrstnim predpostav-
ljenim. Morda izdelava posamez-
ne dele za granate, pa niti sam ne
ve tega. Za to, kar se zgodi s plo-
dom njegovega dela, so odgovor-
ni kapitalisti in njihovi vladajoči
hlapeci. Za izdajstvo, ki ga počne-
nja napram svojim tovarišem v
boju je odgovoren stavkokaz
sam.

Seveda, ker izdeluje delavstvo
vse na svetu, pa tudi municijo, bi
delavstvo lahko ustavilo to fabri-
kacijo, in če ne bi izdelavalo oro-
žja, bi s tem preprečilo vsako
vojno. Ali da bi se moglo to
praktično zgoditi, bi se moral
najprej izpolniti najvažnejši po-
gaj: Delavstvo bi moralo biti po
vseh deželah tako organizirano in
med sabo tako spojeno, da bi lah-
ko povsod ustavilo tako delo.
Dokler se to ne izvrši, mora pa
agitacija proti izdelovanju take-
ga blaga ostati neplodna.

Socializem gre za tem, da bo
delavsko ljudstvo lahko razpola-
galo sploh z vsemi svojimi pro-
dukti. Bojuje se za tako družbo,
v kateri ne bodo delavci sužnji,
temveč svobodni gospodarji. V
tem boju je pa ravno skebstvo
največja zapreka, in stavkokaz je
največji hudodelec v delavskem
gibanju. Zato je pa tudi tisti, ki
jemlje delavce iz municijskih to-
varn in jih hoče rabiti za skeb-
stvo, podel sovražnik delavstva in
noben pošten delavec mu ne more
zaupati.

Bolje je fabricirati bombe ka-
kor skebati.

Albanija.

Nekaj časa je bila Albanija ze-
lo interesantna dežela. To je bilo
takrat, ko je hotela Avstrija iz
nje napraviti "samostojno" —
to se pravi od Avstrije odvisno
— kraljestvo. Kneževina je bila
namreč le začetek. Kakor črno-
gorški knjaz bi bil sčasoma tudi
Wied avanziral za kralja.

Ko je nastala evropska vojna,
jo je pa moral Wied popihati in
Albanija je izgubila svojo intere-
santnost. Še na Dunaju so spozna-
li, da so se s svojimi simpatijami
za to od njih ustanovljeno drža-
vo grdo uredili, in odkar manev-
rira Italija tam doli, gledajo z
Dunaja prav pisano na to viteško
deželo.

Interesantna pa je pelagoma
zopet postala. Najprej, ko so pri-
šli Srbi v Drač in Črnogorci v
Skadar, je Italija prevzela vso
Avstrijo. Ona je protestirala proti
Srbiji in Črni Gori, ona, je prisi-
lila obe, da sta se zopet umakni-
li. To je notranja bolezen zavezni-
ške zveze, iz katere še lahko na-
stanejo grde reči.

Politika Italije v Albaniji naj-
bolje razodeva, da je šla sama iz
egoističnih nagibov na vojno in
da so vse besede o njenih simpa-
tijah za zaveznike prazne čenče.
Zaveznikom namreč ne bi bila mo-
gla bolj poslužiti, kakor če bi Srbi
mirno dovolila, da bi bila Srbija
prišla do Jadranskega morja.

Z vojaško političnega stališča
je Balkan za zaveznike eno naj-
bolj perečih vprašanj. Ako bi se
Angliji posrečilo na novo zlepti

razdrto balkansko zvezo in jo
spraviti ob strani zaveznikov na
bojišče, bi smatrala to za zname-
nitejši uspeh od največje zmage v
Flandriji. Njeni sovražniki bi do-
bili opravka z znatno, in kakor je
pokazala balkanska vojna, pa tu-
di Srbija v sedanji vojni, z izur-
jeno armado. Carigrad bi bil u-
grožen od zadej, upanje, da se od-
pro Dardanele, bi se silno pove-
čalo, Anglija bi dobila zvezo z
Rusijo, in neštete reči bi se lahko
obrnile.

Glavna točka balkanskega
vprašanja je pa na Bolgarskem.
Ako bi prišla Srbija do Jadrans-
kega morja in bi Grška dobila
južni, od Grkov obljubljeni del A-
lbanije, bi se tudi pogajanje z Bol-
garsko mnogo lažje vršilo in obno-
vitev balkanske zveze bi bila skoraj
gotova reč.

Toda Italija noče. Srbi so se
moral umakniti. Zakaj?

Seveda le zato, ker tudi Italia
vsa gori za "neodvisno" Alba-
nijo — kakor nekdanj Avstrija.
Sedaj je Esad paša tisti, ki naj
ustanovi in uredi samostojno kne-
ževino, tisti Esad paša, ki je mor-
alen kot izdajalec zapustiti
Wiedovo Albanijo.

Iz Skadra poročajo, da prodira
bivši provizorični predsednik A-
lbanije, Esad paša, proti Miridi-
banu in da skoraj nikjer ni naletel
na noben odpor. Kakor hitro bo
premagal ta rod, se bo postavil
na čelo Albanije in se bo prokla-
miral za kneza.

BOL V HRBTU

in v straneh se hitro
prežene z rabo

Severa's

Gothard Oil

(Severovega Gothardskega Olja). Priporoča
se kot krajevno zdravilo zoper

revmatizem, nevralgijo, izvinjenja,
otoklajaje, otekline, otekline žleze,
okorelost v sklepih, krče,
bolečine in poškodbe.

Je mazilo preiskušene vrednosti.

Cena 25 in 50 centov.

Severove Pripravki so naprodaj v vseh lekarnah. Zahtevajte samo Severove. Zavr-
nite nadomestitve. Ako vas ne more lekarnar založiti, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

RANE,

otiske, ureze, odprte
rane, tvori, bule, o-
pekline in ožganine
se hitro zaceli, ako
se nadene

SEVERA'S

Healing Ointment

(Severovo Zdravilno
Mazilo). Cena 25c.

POVSEM SIGURNO

SE POŠILJA DENAR V STARI KRAJ POTOM NAŠE BANKE,
KER SE NIKEDAR NE PRIPETI, DA BI DENAR NE BIL IZPLA-
ČAN ALI POVRNEN, TEMVEČ SE VEDNO V REDU IN PRAVI
ČAS PLAČA V PRISTOJNE ROKE.

Cene

v katerih so zaračunani že vsi stroški so sledeče:

10 kron za	\$1.65	100 kron za	\$ 16.00
20	3.20	200	32.00
30	4.90	300	48.00
40	6.45	500	81.00
50	8.10	1000	160.00

Glavnica in prebitek \$600.000.00 — Hranilne uloge \$4,614,984.66

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILLINOIS.

Ako nam pišite, pišite slovensko. — Ako pridete osebno, govorite slovensko.

"Corriere della Sera" pa jav-
lja iz Drača:

"Esad paša je postavil v Draču
vojno sodišče, ki je obsodilo mno-
go odličnih Esadovih nasprotni-
kov na smrt. Nekaj so jih pobesi-
li, druge je Esad paša pomilostil
na dosmrtno ječo. Justifikacije
so napravile na prebivalstvo glo-
bok vtisk."

Zoper to ne protestira Italija,
in zdi se, da postopa Esad z nje-
nim dovoljenjem. Ali ravno to je
sumljivo.

Ko je moral Esad bežati iz A-
lbanije, se je odpeljal v Italijo.
Sedaj se je vrnil iz Italije. In I-
talija mirno gleda, kako dela
"red" v deželi, da — prihrani
sama sebi to težavno delo. Ali A-
lbancem na ljubo in iz spoštova-
nja do njihove neodvisnosti ne
dela tega. Če ni danes Esad paša
le agent Italije, kar je najbolj
verjetno, pride pa rimska vlada
s svojimi "pravci" takrat, ka-
dar bo že "red" napravljen v de-
želi.

Čim pa postavi Italija svojo
nogo definitivno na drugo stran
Jadranskega morja, bo hotela i-
meti prvo besedo na Balkanu,
pa balkanske države pa postane
položaj še bolj kritičen kakor
doslej.

Italija bi rada obnovila stari
rimski imperij. Italiji je za ju-
goslovanske narode toliko kolik-
or za lanski sneg. Njeni nameni
so roparski. Albanija ji je le
ključ do Balkana, in balkanski
narodi bodo imeli z njo še grde
opravke.

Iznajdbe.

V Nemčiji so preizkusili nov
biplan velikanskih dimenzij. Si-
rok je 42 in pol metra in motor-
ji razvijajo tristo konjskih sil,
katere ženejo trije propelerji.

Biplan je opremljen z brezžič-
nim brzojavom ter žarkometom
ter ima na krovu kuriva za osem
ur poleta. Posadka bo štela osem
mož ter imela na krovu pet stroj-
nih pušk ter 12 bomb po 22 fun-
tov. Stroj bo premeril pot v Lon-
don in nazaj v petih urah.

Poročevalec "Daily Mail" v
Interlaken pa pravi, da se preiz-
kuša na Bodenskem jezeru nov
nemški hidroaeroplan velikanskih
dimenzij. Na tem hidroaeroplanu
se bo baje lahko dvignilo v zrak
dvajset mož.

To so vse le iznajdbe in člo-
vek bi jih bil od srea vesel, če
ne bi vse to služilo umoru, pa zo-
pet umoru. To je prokletstvo na-
še družbe, da nas meče vsak na-
predek nazaj v barbarstvo.

Jajca za Nemčijo.

Avstrijski listi poročajo: "Jaj-
ca, ki so namenjena za izvoz v
Nemčijo, nakupuje v Avstriji ber-
linska osrednja nakupovalna dru-
žba. Ta družba tudi razdeljuje
nakupljena jajca med velika in
srednja nemška mesta. Vsak me-
see se bo izvozilo 150 vagonov
jaje v Nemčijo. Na 1 vagon gre
150,000 jajc. Leta 1912 se je na
mesece poslalo v Nemčijo 1670 mi-
ljonov, v letu 1913 pa 1344 miljo-
nov jajc. Največ jajc se je posla-
lo iz Galicije. Nemčija ima v
mirnem času sama 80 milijonov
kokoši, ki znese na leto 2 miljo-
na meterskih stotov ali pet mi-
ljard komadov jajc. Iz tujine se
je uvozilo v letih 1912 in 1913
povprečno 1,657.500 meterskih
stotov jajc (3 in ena tretjina mi-
ljard komadov). Od teh odpade
na Avstrijo 699,000, Rusijo 667
tisoč, Nizozemsko 78,500, Italijo
55,000, Bolgarijo 51,200, Rumuni-
jo 46,500, Turčijo 19,900, Srbijo
19400, Dansko 11,400 meterskim
stotov. Poleg tega se je uvozilo
dosedaj v Nemčijo iz Kitajske na
leto najčehih rumenjakov. Na leto
potrebuje torej Nemčija 8 in pol
miljarde jajc."

Doma stradajo, jajca se pa
vozijo v Nemčijo. Mora že biti
prav tako.

Auffenberg oproščen.

General Auffenberg, ki je bil
obdolžen, da je pripovedoval vo-
jaške tajnosti, je bil pri obravna-
vi oproščen krivde.

Tako poročajo avstrijski listi.
"Pripovedoval vojaške tajnosti"
— to se glasi zelo nedolžno. Tak-
rat, ko so ga zaprli ob senaci-
onalnih okolščinah, se je drugače
govorilo.

Zahteve pošttnih uslužbencev.

Resolucijski odbor konvencije
National Federation of Post Of-
fice Clerks je razpravljal o raz-
nih resolucijah, ki imajo za pred-
met izboljšanje delovnih pogojev
pošttnih uslužbencev. Zahteva se
reguliranje prekurne sistema,
skrajšanje delovnega časa za no-
čne delavce, enotno reguliranje
nižje službe, odstranitev razliko-
vanja med uslužbenci pri napre-
dovanju, reforme, da se prepre-
či krivične odpustitve iz službe.

Zimska vojna.

Francoski senat je poslal na
fronto poseben odsek, ki naj pre-
iskuje priprave za zimsko vojno.

Svarilo naseljencem.

Komisar delavskih zadev v dr-
žavi Washington, E. W. Olson, je
bil od holandskega podkonzula v
Seattle, Jan Koola, vprašan, kaj
morejo pričakovati imigranti, ki
se mislijo naseliti v omenjeni dr-
žavi. Odgovor, ki ga je Olson po-
dal na poziv državnega tajnika,
je odkritosrčen; izseljenci ga pa
lahko smatrajo za svarilo.

Olson pravi v svojem pismu:
"Na poziv državnega tajnika I.
M. Howella, da naj Vam podam
informacije o razmerah, ki bi va-
bile naseljence iz tujine v to dr-
žavo, imam čast poslati Vam v
posebnem zavitku iztis devetega
četrtnega poročila našega urada,
ki daje na straneh 13 do 24 kra-
tek pregled razmer.

Iz Vašega državnemu tajniku
poslanega vprašanja spoznavam,
da hočete porabiti te informacije
v svojem četrtnem poročilu za
holandsko vlado, in predmnevam,
da se bodo te informacije razšir-
jele med holandskim ljudstvom.
Dovolite mi torej, da še enkrat
posebno naglasim nekatere podat-
ke iz poročila, ki kažejo, da ni-
so razmere v tej državi ugodne za
naseljence s malimi finančnimi
sredstvi, če se hočejo tukaj posve-
stiti industrijskemu ali poljedel-
skemu delu.

Že nekateri let je v naši tovarni-
ski industriji prebitek delavcev,
zlasti seveda dninarjev. Ta po-
ložaj je naravno potlačil mezde
na zelo nizko stopinjo, in nič ne-
navadnega ni videti tukaj čete
tujcev, ki delajo pri stavbi želez-
nic ali cest, pa zaslužijo komaj
po \$1.60 ali pa še manj na dan,
in plačujejo 90 centov do \$1.00
na dan za hrano. Te razmere se

še slabšajo s tem, da je stalnega
dela malo, pa so delavci prisiljeni
hoditi sem in tja za delom.

Posledica je ta, da se je vpra-
šanje brezposelnosti ob stalnem
prihajanju evropskih naseljencev
razvilo v velikanski problem, in
dokler ne bodo naša zemljišča
ljudstvu dostopna za nizko ceno,
bo brezposelnih od leta do leta
več.

Zemljiško vprašanje je jedro
našega delavskega vprašanja, a že
danes je skoraj nemogoče, da bi
se nepremožna obitelj z uspehom
naselila na mali farmi. Vsled te-
ga se napolnjuje naše mesto z in-
dustrijskimi delavci, ki ne more-
jo najti trajnega dela niti za se-
danjo nizko mezdo. Le malo jav-
nih zemljišč je že pristopnih na-
seljencem, ali v krajih, ki so od
trgov tako oddaljeni, da se more
tam le s težavo delati z uspehom.
Res je, da je tukaj še na miljo-
ne akrov zelo plodne zemlje, ali
ta zemljišča so v rokah špekulan-
tov, ki nočejo prodajati drugače
kakor za praviljene cene, za tako
visoke cene, da ne more človek, če
ni zelo premožen, niti misliti na
nakup.

Položaj ni torej nikakor vab-
ljiv za naseljence s malimi sred-
stvi, ki upajo, da si s priselitvijo
v Zedinjene države zboljšajo svoj
položaj. Ako hočem biti torej
pravičen napram Vašim rojakom,
ki bi bili lahko podvrženi vplivu
raznih mamljivih tiskovin, kate-
rih namen je, da jih privabijo v to
deželo, ne da bi jih poučili o za-
prekah, na katere naletavajo tuj-
ci, tedaj moram svariiti take na-
seljence, ki bi le postrili naš pro-
blem brezposelnosti."

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.



PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, 46 Main St. Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINCIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, 76 Main St., Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAZIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVSE, 3. nadz., 1 Cra ib St., Nunnry Hill N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORSEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, 6121 St. Clair ave., Cleveland, O.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4. box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK.

J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR.

pendal Ivan, Conemaugh, Pa., box 781.
Gačnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
Jabrenaja Jakob, box 422, Conemaugh, Pa.
Bove Frank, R. F. D. 5, box 111, Johnstown, Pa.
Medolnolnik Ivan, box 273, South Fork, Pa.
Aler Alojzij, box 514, Conemaugh, Pa.

PRIPRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUSTEV SLOVENSKEH PODPORNH NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, 46 Main St. Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z.
Zavetnik Jozel, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J.
Martin Konda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z.
Hrast Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J.
Štefanec Martin, box 78, Franklin, Kans., član dr. sv. Barbare.
Frank J. Aleš, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D.
Goršek Ivan, box 211, West Mineral, Kans., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno proseni, pošiljati vse
lepše in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj
se pošilja glasom pravil, edino potom Poštini; Expressnih; ali Bančnih denarnih
kazenic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako
omejanjivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v pri-
staje popravi.

GOSPODARSKA KRIZA V
ITALIJI.

Nemški listi trdijo, da se je za-
čela v Italiji velika gospodarska
kriza. Cena kruha in mesa je po-
stala tako visoka, da je revnejši
ljudje več ne zmagujejo. Ker je
ustavljeno vse stavbno delovanje,
ljudje pa že celo leto tudi v ino-
zemstvu niso imeli prej običajnih
zaslužkov, jih draginja jako hudo
tare. Obeta se jim pa, da bodo
dobili dela in dobrega zaslužka
v podjetjih, ki izdelujejo vojne
potrebščine. Dne 16. avgusta je
bil v Rimu shod županov iz raz-
ličnih provinc, na katerem so se
posvetovali, kako poskrbeti za ži-
vila. Iz drugih krajev se je mno-
go županov obrnilo na vlado, naj
občanim preskrbi kredite, da bo-
do mogle za svoje prebivalce pre-
skrbeti živila.

“Giornale d' Italia” zvraca
krivdo radi draginje na trgovce
in industrijalce, ki se okoriščajo
na škodo prebivalstva. Vsled
manjšega izvoza se je pričakovalo,
da cene padejo, ali obratno so na-
rasle za 50 do 200 odst. Zdrav-
niška sredstva so seveda dražja,
ker se ne dovažajo več iz Nemčije,
to je umevno, ali neumevno je
pri malih kvantitetah podražanje
za 100 odstotkov. Uradniki dobi-
vajo kljub strašni draginji še sta-
re svoje plače, delavci pa si ne
upajo zahtevati povišanja plače,
ker manjka dela.

V Siciliji so bili nemiri radi
druginje v 16 mestih in 42 manj-
ših krajih. Nemiri so bili tako
hudi, da sta morala Salandra in
trgovski minister Cavarola posla-
ti posebno brzojavko v Sicilijo,
v kateri se jamči Siciliji, da bo do-
bivala kruh in žito po primernih
cenah.

Treba je bilo Italiji te izkušnje!
Če bi bila ostala lepo doma, ka-
kor so svetovali socialisti, bi se
bila drugim lahko smejala. Sedaj
se drugi smejejo njej.

Trdnjave so brez cene.

Vojaški kritik lista “Morgen-
blatt” v Kristjaniji na Norveškem
piše o zavzetju Varšave in
Ivangoroda: “Dve močni trdnja-
vi, kakor sta ti dve, z daleč spre-
daj postavljeno dvojno utrjeno
linijo in vmes ležečimi perma-
nentnimi utrditvami iz zemlje, že-
leza in betona, z številnimi strel-
skimi jarki, zavarovanimi z žica-
mi, mlinami, volčjimi jamami, o-
premljenimi s težkimi topovi in s
strojnimi puškami, torej tako mo-
derni trdnjava največjega sloga,

bi morala — tako se je mislilo —
prisiliti nasprotnika, da se loti
priljubljenega obleganja in bi mora-
la kljubovati celo večletnemu ob-
leganju. A zdaj se je vse izkaza-
lo za popolnoma nepotrebno. Nemci
so Ruse kratkomalo izmanev-
rirali iz njihovih pozicij. Tako je
strategični položaj na vsem boji-
šču tak, kakor ga je ustvarila
krepka izvedba dobrega načrta
centralnih držav (Nemčije in Av-
strije). Rusi so bili prisiljeni, za-
pustiti brez boja trdnjavo in mo-
rajo zdaj videti, da so bile stotine
milijonov, izdane za te trdnjave,
proč vržene. Zgodovina Varšave
in Ivangoroda pričata, da imajo
v moderni vojni permanentne
trdnjave razmeroma majhen
pomen.”

Tako pa ni bilo le z Varšavo in
Ivangorodom. Sedaj je zadela e-
naka usoda eno rusko trdnjavo
za drugo. A lani, ko se je pričela
vojna, se je tako godilo belgijskim
in francoskim trdnjavam. Tisti
proč vrženi milijoni pa so
bili ljudski milijoni, in sicer jih
je bilo prav mnogo.

Zelo poučno je to za ameriške
hujskače, ki zahtevajo venomer
največjo “Preparadness.” Tudi
pri nas naj bi se nekoliko milijard
zakopalo v take nepotrebne in v
resnem slučaju brezkoristne trdn-
jave. Kapitalisti bi imeli gotovo
lepe profite od njih zgradbe. Ampak
dežela?

DRAGINJA, DRAGINJA!

V slovenskih listih čitamo:

“Tega pač ni nihče pričakoval,
da se vzporedno z vojno razvije
prav vnebovpijoče oduševstvo z ži-
vili in z drugimi potrebščinami.
Sedanji vladi se gotovo ne more
očitati, da bi ne imela najnežnej-
ših ozirov na proizvedente, a ven-
dar si je štela v dolžnost, da po-
skusi privijanje cen omejiti. Ka-
ko hudo je to privijanje, priča
število odredb, ki jih je vlada iz-
dala. Najprej je pravosodno mi-
niststvo ukazalo državnim prav-
nikom, naj pazijo, da se bodo pri-
vijalci cen običajno kaznovali; po-
tem je ministstvo notranjih del
naročilo političnim in občinskim
oblastem, naj dražilec energično
preganjajo, zdaj pa je izšla celo
cesarska naredba na podlagi pa-
ragrafa 14., torej postava, da se
omogoči vsestransko zatiranje
draženja. Ta nova postava je zato
važna, ker je zdaj mogoče zaple-
niti živila in druge nujne potreb-
ščine ter jih razdeliti med prebi-
valstvo. Dalje pooblašča ta posta-
va tržne oblasti, da pred otvorit-

Kapitalizem potrebuje sužnje.
Vsa zemlja je polna neizmernega
bogatstva. Zariješ se vanjo in v
njenih skroviščih najdeš zlata in
železa, bakra, svinca, belega srebra
in črnega premoga. Preorješ jo,
poseješ, pa ti rodi deseteren
plod. Prepereš jo z železno mre-
žo, pa prevažáš neizmerna boga-
stva iz kraja v kraj.

Sužnje potrebuje kapitalizem,
kajti le suženj dela za gospodarja,
da se more preobjedati, pa
strada sam, zida gospodarju sijaj-
ne palače, pa polaga sebi kamen
pod glavo, tiska gospodarju knji-
ge, napolnjene z vsem znanjem
sveta, pa se sam zadovoljuje z
mašinimi bukvicami, gradi želez-
nice, avtomobile in aeroplane, pa
se zadovoljuje s pespotjo.

Sužnje potrebuje kapitalizem;
ali suženj more ostati le neved-
než, ki si je dal potegniti umetno
mrežo čez oči.

Vsako živo bitje hrepeni po

svobodi. Človeka še znal človek
tako ponižati, da je izgubil to
najmočnejše hrepenenje in se
vdal topemu tlačanstvu, misleč,
da uživa milost, če dela v služ-
bi tujeja gospodarja.

Z vsem bogastvom tega sveta
ne bi bil kapitalizem dosegel ta-
kega cilja, da ni našel pomočni-
kov v klerikalizmu in militariz-
mu. Adoptiral jih je za svoja, ker
sta oba kruta in služita oba e-
nakemu namenu.

Klerikalizem je vzel človeku
znanje, pa mu je dal vero;
uspaval mu je misel, pa mu jo
je zamenil z dogmo. Sugeriral mu
je, da ni življenje na tem svetu
nič drugega, kakor priprava za
drugi svet.

Zakaj ne veruje kapitalist, da
je treba bede in stradanja, muk
in trpljenja za dosego nebeškega
kraljestva? Zakaj ne brani kleri-
kalizem njemu udobnosti in raz-

košja in izkoriščanja in odiranja
množice? Ako sme biti bogatino a
zemlja več kakor solzna dolina,
zakaj tebi ne, delavec, ki si jo
orosil, opojil in oplodil s svojim
delom, ki si jo iz divje pušave
izpremenil v krasen dom človešt-
va, katerega vrata so le tebi o-
stala zaprta?

Medtem ko te klerikalizem u-
spava, te militarizem šikanira,
zakaj tebi ne, delavec, ki si jo
ropal, opojil in oplodil s svojim
delom, ki si jo iz divje pušave
izpremenil v krasen dom človešt-
va, katerega vrata so le tebi o-
stala zaprta?

Delavec, trpin! Svoboda kliče
tudi tebe. Bogata je zemlja, tvo-
je roke digajo zaklade iz nje-
nih globočin, tvoje roke orjejo
in žanjejo, tvoje roke izpreminja-
jo surovo rudo v kolesa in stro-
je, v žico in stebre, tvoje roke
so ustvarjajoči instrument člo-
veštva.

Ogromna je tvoja moč, ako se
združiš s svojimi brati, ki so to-
pini kakor ti, naj je njih koža
belá, rumena ali rdeča, naj je
njih govorica slovenska, nemška
ali francoska, naj je tekla njih
zibelka na severu ali jugu, na
vzhodu ali zapadu.

Socializem te kliče pod svojo
zastavo: Velika je že njegova ar-
mada; pridruži se ji še ti, da pri-
de do zmage čimprej.

Socializem te uči verjeti in za-
upati vase. V množici bratov in
sester enakega mišljenja se po-
veča tudi tvoja moč; vse sila
združene v eno pa postanejo e-
neržija, katere ne premaga ne
pekel, ne kapitalistično zlato.
Kajti cekini ne hranijo človeka,
tudi milijonarja in božjega za-
stopnika ne. Če mu tvoja armada
odreče kruh, je premagan tisti
hip.

Zato pa delavec, v organizaciji

kjer je tvoja moč.

Kako začeti socialistični klub.

Če je v vaši naselbini poleg
Vas še četorica zavednih delav-
cev, si zamorete ustanoviti soci-
alistični klub in ga priklopiti Ju-
goslovanski socialistični zvezi v
Chicago. Klub mora namreč imeti
pri osnovanju najmanj 5 članov.
Dotičnik, ki misli osnovati klub,
naj piše popreje tajništvu zveze,
308 W. Madison St., Chicago, Ill.
in zahteva tiskovine za ustanovit-
ev, kakor pristopne karte, for-
mule za mesečna poročila in en
iztis pravil.

Pri ustanovitvi se je ozirati na

ledeča navodila:

Skliče naj se skupaj ljudi, za
katere se misli, da bi postali so-
cialisti. Ko ste zbrani, naj skli-
čatelj razdeli med pričujoče pri-
stopnice. Vsak, ki želi postati
član kluba, izpolni eno teh pri-
stopnic, kakor se glase vpraša-
nja. Nato se izroči karte s 50c
vred sklicatelju. Ko so vse pri-
stopne karte in svote pobrane, se
voli takoj odbor, in sicer tajnik,
organizator in zapisnikar za eno
leto, predsednik se voli pri vsa-
ki seji. S tem je klub ustanov-
ljen.

Po seji pošlje tajnik gl. tajni-
ku zveze od vsakega člana po
20c za mesečne prispevke, kakor
tudi mesečno poročilo in pristop-
ne karte.

Svota 20c se deli takole:
Gl. odboru skupne stranke . . . 5c

Gl. odboru zveze 5c
State in County organ . . . 5c
Izvanredni prispevki 5c

Skupaj 20c

Poleg te svote pridejo še pra-
vila, ki stanejo po 5c komad in
pa članske knjižice, ki so po 2c
komad.

Ko prejme tajništvo zveze pri-
stopne karte in svoto, odpošlje
marke, da klubu številko in po-
šlje vse potrebno za poslovanje.

Charter dobe klubi od County
ali pa državne organizacije, in si-
cer vedno drugi mesec, ko je
klub sprejet v zvezo.

Opravljanje za vzdrževanje sej.

§ 1. Po klubu izvoljeni pred-
sednik predseduje. Ako želi pred-
sednik govoriti, ga zamenja taj-
nik. Ako govornik ne govori k
točki dnevnega reda, ga ima
predsednik pravico poklicati k
redu, in skrajnem slučaju pa ape-
lirati na pričujoče, da se odvza-
me govorniku beseda.

§ 2. Govorniki dobe besedo
po vrsti, kakor se prijavijo.

§ 3. Predlogi se stavijo ust-
meno.

§ 4. Debat o predlogu zamo-
reta voditi le dva člana, eden za,
drugi pa proti.

§ 5. Osebene opazke se stavijo
vedno le na koncu debate.

§ 6. Predlagatelj je dovolje-

no 1/2 ure za poročilo in 10 minut
za zaključni govor.

§ 7. Vsak drug govornik go-
vori le dvakrat k enemu predme-
tu in sicer prvič 15 a drugič 5
minut.

§ 8. Predlogi se sprejemajo z
nadpolovično večino glasov. Pri-
nakosti glasov odloči predsedni-
kov glas.

§ 9. Glasovanje o predlogih
je javno z vzdiganjem roke.

§ 10. Volitve se vrše potom
tajnega glasovanja.

§ 11. Kvorum je tedaj, ako je
navzočih 5 članov.

§ 12. Pri predavanju se lahko
razvije stvarna debata, ni pa do-
voljeno posegati vmes z vpraša-
nji ali medklci.

Dnevni red in drugo.

§ 1. Seje kluba sklicuje taj-
nik z dopisnicami ali potom zvez-
nih glasil. Dalje predseduje seji,
dokler ni izvoljen predsednik.

§ 2. Predsednik predseduje in
vzdržuje red glasom opravljanja
in dnevnega reda.

§ 3. Tajnik kluba vodi račun-
sko knjigo o prejemkih in izdat-
kih, pobira članarino in izdaja
članom redne in izvanredne
strankine marke; dalje vodi ko-
respondenco s County, State in
gl. tajnikom zveze po potrebi;
hrani spise, premoženje in vodi

po ministrski naredbi z dne 20.
septembra 1857, drž. zak. št. 198,
z globo do 200 K, oziroma z zapo-
rom do 14 dni.”

Nagnenje za darovanje je lepo,
ampak le tam, kjer ukazuje vla-
da, da prevzame dolžnosti, ki bi
jih morala sama izpolnjevati. Saj
bi bila strašna nesreča, ako se
kakšen vjetnik po vojni spomi-
njal, da je v svoji nesreči prišel
— med ljudi.

MIROVNA AGITACIJA V
NEMČIJI.

Socialistična skupina v Nem-
čiji, ki se zbira okrog Liebknehta
in njegovih somišljenikov, je iz-
dala oklice, ki pravi med drugim:

“Hujskanje brezvestnega časo-
pisja, ki ga vodijo imperialistični
namen, in ostro tekmovanje za
zaključena trgovska ozemlja in
kolonije, je ustvarilo nevarna na-
sprotja. Sistem evropske politike
je rivalitete poostрил in iz vsakega
lokalnega konflikta napravil stra-
šno nevarnost za svetovni mir.
Poskusiti je treba, da se to ustavi.
Priliko, ki se morda nikdar več
ne povrne, bi podal sklep miru.
Ljudstva imajo zdaj tudi besedo.
Stara politika državnikov po po-
kliecu se je porušila. Politični in
duševni voditelji človeštva, ki mo-
rajo obnavljati našo kulturo, da ne
bo vnovič osramočena, morajo
mirnega dela in tiste mednarodne
organizacije, ki morajo s težavo
pridobiti uspehe svojega delo-
vanja obvarovati brezmišelnega
uničenja, ženske, katerih narašča-
joči vpliv se mora priznati kot no-
vo upanje na mir, mase, ki se ne
smejo še enkrat peljati na ubija-
nje in umiranje, ti naj vsi skup-
no pomagajo, ker so vsi solidarni.”

Hitro se je pa oglasilo tisto hujs-
kaško časopisje, na katero meri
oklice.

imenik dobrih in slabih članov
podpisuje vse uradne listine in
mora imeti vpogled v vse delo
kluba.

§ 4. Zapisnikar vodi zapisnik
in v vsakem oziru pomaga taj-
niku.

§ 5. Organizator vodi brzo-
jav za pridobitev novih članov in da
so člani naročeni na zvezna gla-
sila, kakor tudi za razpečevanje
socialistične literature, prirejanje
shodov itd., ako v to dopuščajo
gnotna sredstva.

§ 6. Nadzorni odbor, sestojel
iz treh članov, ima nalogo vsake
tri mesece pregledati vse račun-
ske knjige in poročati na prihod-
nji seji kluba o rezultatu.

Dnevni red seje.

1. Volitev predsednika.
2. Čitanje zapisnika zadnje seje.
3. Sprejemanje novih članov.
4. Uplačevanje mesečnih prispevkov.
5. Čitanje dopisov.
6. Poročilo tajnika.
7. Poročilo organizatorja.
8. Poročilo posebnih odborov.
9. Poročilo stalnih odborov.
10. Nedovršena opravila.
11. Razno.
12. Zaključek seje.

Kadar pišete po tiskovine nare-
dite naslov: South Slavic Section
Soc. Party, 803 W. Madison St.,
Chicago, Ill.

Osemurni delavnik.

Standart Oil Company iz New
Jersey je pričeni s 15. septem-
brom uvedla osemurno delo. Ta
nova odredba zadeva približno
25,000 delavcev. Zahteva, da se
skrajša delavni čas, so delavci
v različnih petrolejskih napra-
vah izrekli že pred dolgim časom,
a družba se je borila proti te-
mu, dokler so bili Rockefellerji
prepričani, da se lahko ustavi-
lajo delavcem.

Izjava družbe se glasi: Soglas-
no s politiko te družbe, da izenači
ali prekosi plačo in delavsko po-
goje z onimi v drugih obratih,
v katerih se opravlja isto delo, se
je sklenilo uvesti osemurno delo.
To izpremembo se izvrši, ne da
bi imeli delavci pri tem kakšno
izgubo.

Potrebno bo uvesti nekatere iz-
premembe v dosedanja metodi o-
bratovanja v napravah. Osemur-
no delo stopi v veljavo s 15. sep-
tembrom in tožaderna obvestila
so objavljena v vseh obratih in
napravah.

IZ NASELBIN.

West Allis, Wis.

Cenjeni urednik! — Upam, da boste malo prostora v našem delavskem listu Proletarec. Kar se tiče dela, ne bom na dolgi široko razpravljaj. Delavski razmer ne morem hvaliti in ne grajati. Ne izdalo bi itak kapitalisti nas izkoriščajo na različne načine, samo da se njih delo mošnja dobro redi.

Samo po sebi se razume, da se proti ne zmenijo, kako žive delavci v teh slabih časih. Kar se tiče življenja na tukajšnjem delovnem polju, bomo tudi doživljali slavo, če se ne prične bojiš delovanjem odbora in članstvo mora pričeti z bolj agitacijo za društvo in našo delovno podporno zvezo "Sloga".

V letu 1914. se je vršila redna konvencija Jugoslovanske podporne zveze "Sloga" v Milwaukee, Wis. Minilo je že leto dni od konvencije, a društveni pravil še sedaj nimamo, in kar kaže, jih še tudi ne dobimo. Pa tudi neka druga afera se je vršila pod okriljem glavnega odbora, ki nam je gotovo pomnila par sto trdo prisluženih dolarjev iz blagajne. Torej glavni odbor! Če ste možje, z računi na dan, da vemo, pri čem da smo.

Član društva števil.

Export, Pa.

Cenjeno uredništvo Proletarca!

Ze dolgo se nisem oglašil v našem delavskem listu, pa bi rad nekoliko omenil razmere po naših delavskih in naprednih naselbinah.

Tu imamo naselbino Bessemer, ki je precej velika; Slovencev šteje okrog 500 in večinoma imajo svoje domove. Nekateri se zani- majo tudi za farme. Rojak Jar- jerak je kupil farmo, ki jo je obdelal. Kar se pa tiče o- mejenega dela v opekarni in v kam- nolu, je bolj slabo. Zaslutek je zelo pičel, delajo pa po deset ur na dan.

Posebna napredka nisem o- čel v tej slovenski naselbini. I- majo pač med drugim svojo go- do na pihala. ali pravzaprav so imeli, a žal da se ni vzdržala. Pri vzrok je ta, da niso imeli sposobnega učitelja, ko so usta- novili godbo; drugi vzrok je pa ta, da niso sami med sabo složni. Kamneta se uživa tudi preveč alkohola, tam ni pričakovati napredka, posebno pri

Stranka

REFERENDUM ZA ODPRAVO BIRA ZA INFORMACIJE.

Local Tacoma, Wash., št. 4 je sprožil pred kratkim predlog in- šče sedaj podpore za odpravo bi- roa za informacije. Ta urad na glavnem stanu stranke stane vsa- to leto okrog \$5000.00. Stranka pa, kakršna je sedaj, res ne po- trebuje tega urada. Novci, ki se porabijo za ta namen, bi se po- rabili lahko v bolj koristne na- mene. Stranka šteje sedaj nekaj od 75 tisoč članov. To ni mnogo. In sedaj, ko smo pred vratni predsedniških volitev, bo stranka potrebovala denar za kampanjo. Če bi imela stranka 200,000 ali več članov, potem bi se biro za informacije že izplačal, kajti s takim številom članov bi se goto- vo pomnožili uradi, katerih na- stavitelji potrebujejo največ in- formacij. Za sedaj pa je najbolje, da se vsak cent investira v orga- niziranje. To pa pomeni denar in zopet denar. Z odpravo biroa za informacije bi stranka naredila za \$5000 več agitacije na leto.

Klubi, ki se strinjajo s tem predlogom, naj pošljejo svoje podpore takoj tajnistvu zveze.

TAJNISTVO J. S. Z.

Instrukcije,

kako se postane ameriški držav- ljan, daje socialistična organiza- cija v 15 wardi. Prva teh instruk- cij bo 21. septembra t. l. ob 8. zvečer v International Workman Club 1182 Milwaukee Ave.

Vsi, ki se zanimajo za instrukci- je, dobrodošli! Tozadavne zakone

TAJNIKOM, ZASTOPNIKOM IN POSAMEZNIKOM.

V kratkem izide naš "Družni- ski Koledar". Da ne bo nepotrebnega povpraševanja in pisarjenja, naj si vsakdo zapomni sledeče: — Koledar stane 40 centov, za kar ga naročnik dobi poštne pro- sto. Kdor jih naroči več kot 10 skupaj, jih dobi od 10 do 25 po 38 centov; od 25 do 50 se dobe po 37 centov; kdor jih pa naroči več kakor 50, jih pa dobi po 35 cen- tov komad.

Manjša naročila pošljemo po parcelni pošti, večja pa po ex- presu. Tudi letos bomo po expre- su tako pošljali koledarje, kakor smo jih lansko leto, to je, da ne plačamo takoj mi, pač pa tisti, ki jih je naročil. To je zaradi tega, ker expresna družba mnogo bolje pazi, da se blago ne izgubi. Naročnik naj nam potem nazna- ni, koliko je plačal expresna, na- kar mu stroške povrnemo.

Koledarjev se je tiskalo le gotovo število, in kdor ga hoče dobiti, naj ga takoj naroči. Lansko leto bi jih bili lahko najmanj en ti- soč več prodali, ako bi jih bili imeli. Kakor hitro bo dotiskan, bodo forme razdrte in svinec raz- topljen, tako da je ponovna izda- ja nemogoča.

Lepo število koledarjev imamo že sedaj naročenih. Ko bo vezan, ga pričnemo takoj razposiljati. Vsem nasenkrat ga seveda ne bo- mo mogli razposlati, ker ne more knjigovoznica dela izgotoviti v par tednih. Vsekakor pa bomo gledali, da ga bo tisti, ko ga bo prej naročil, tudi prej dobil.

Tajnikom soc. klubov, društev, zastopnikom in drugim priporo- čamo, da naj koledarje kolikor mogoče naročujejo skupno. Na ta način so koledarji cenejši za Vas, mnogo nepotrebnega dela pa prihanjenega za vse. Klubi, ki so že naročili koledarje, plačali jih bodo pa pozneje, naj pri pošiljan- ju denarja izrecno povedo, da so koledarje že prejeli, ker dru- gače bi se znalo pripetiti, da bi jim iste ponovno poslali, za prve jih pa tirjali. Najrajši vidimo, da se nam denar pošlje po "Money Order".

Upamo, da bo koledar vsake- mu všeč. Niti Angleži, ki imajo ogromno literaturo, ne prodajajo novo izšlih knjig za tako nizko ceno.

Upravištvu.

LISTNICA.

Springfield, Ill. Prihodnjic. Meadowlands, Pa. Potrpote ma- lo, da boste videli kaj zaključ- jo konvencije. Pozdrav!

Chicago rabi drobiž.

Zdi se, da porabi Chicago v vsaj Ameriki največ "penijev". Stoosemdeset milijonov komadov bakrenega denarja, ki jih je me- sto imelo, ni zadostovalo; zvezna zakladnica jih je morala poslati še petnajst milijonov, tako da kroži sedaj 195,000,000 centov po Chicagu.

Proti ženski volilni pravici.

Montgomery, Ala. — Senat države Alabama je zavrgel pred- logo, ki določa, da bi dobile tudi ženske volilno pravico. — Za predlogo je bilo deset glasov, proti pa 21.

Zelo napredni senatorji!

Španska industrija.

Pomanjkanje premoga na Špan- skem je doseglo tako višino, da je vsled tega industrija resno ogro- žena. Tozadavno poročilo je po- slal ameriški poslanik Willard.

Bivši minister prostovoljec.

Bivši poljedelski minister Av- strije Čeh Prášek se je prigla- sil, kakor poročila češki list "Ven- kov", prostovoljno k vojakom. Prášek bi moral kot nekdanji de- setnik pod orožje, toda cesar ga je iz posebne milosti povišal za poročnika ter ga pridelil v službo- vanje v vojnem ministrstvu. Ta služba torej ne bo preveč nevar- na, ker na Dunaj še ne lete šrap- neli.

Prášek je moral pred leti demi- sionirati kot minister zaradi prav umazanih afer. Kakor se vidi, spa- da kljub temu med patriote.

Anglija kupuje portugalsko arti- lerijo?

"Neues Wiener Tagblatt" po- roča, da se vršijo med Portugal- sko in Anglijo pogajanja, da bi

Portugalska prodala angleški voj- ni upravi vso svojo artilerijo. Portugalska komisija, ki bo po- godbo definitivno sklenila, se na- haja že v Londonu. Tudi izdelu- jejo portugalski arzenali le še mu- nicijo za Anglijo. Ureditev raz- mer v portugalskih afriških kolon- nij prevzamejo afriške čete gene- rala Bothe.

Zelo verjetna se nam ta vest z Dunaja ne zdi. Kajti da bi pro- dala dežela, ki stoji neprenehoma

na pragu revolucije, vse svoje kanone, je verjetnosti prav malo podobno.

Nezavedno ljudstvo si ne more nikdar pridobiti svobode. A če li mu jo kdo daroval, si je ne bi znalo ohraniti.

Goremijskino ministrstvo na Ruskem je demisioniralo. Če ne bi bilo nikdar nastopilo, bi bilo mnogo boljše za Rusijo.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION ETC.,

of "PROLETAREC" published weekly at Chicago, Ill., required by the Act of August 24, 1912.

NOTE. — This statement is to be made in duplicate, both copies to be delivered by the publisher to the postmaster, who will send one copy to the Third Assistant Postmaster General (Division of Classification), Washington, D. C., and retain the other in the files of the post office.

NAME OF—	POST-OFFICE ADDRESS.
Editor, Ethin Kristan	2528 S. Ridgeway Av., Chicago.
Managing Editor, Ethin Kristan	2528 S. Ridgeway Av., Chicago.
Business Manager, Frank Šavs, 4008 W. 31. St., Chicago.	
Publisher, Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba.	
Owners: (If a corporation, give names and addresses of stock- holders holding 1 per cent or more of total amount of stock).	
Slov. Section of So. Slavic Soc. F.	
Frank Šavs, Trustee, 4008 W. 31st St., Chicago.	
Slov. soc. Local No. 1. of S. S. S. F.	
Philip Godina, Trustee, 2814 So. Karlov Ave., Chicago.	
So. Slavic Local No. 5. Trustee	Bx 508. Conemaugh, Pa.
So. Slavic Soc. Federation,	
Frank Petrich, Trustee, 4008 W. 31st St., Chicago.	
(Signature of editor, publisher, business manager or owner.)	
Frank Šavs, Business manager.	
Sworn to and subscribed before me this 20th day of Sept., 1915,	
FRANK KRZE, Notary Public.	
My commission expires December 28th 1916.	

Vabilo na drugo veliko veselico,

ki jo priredi

SLOV. SOC. KLUB ŠTV. 114 DETROIT, MICH.

v "Delavskem domu" na 387 E. Ferry Av.

Veselica se vrši dne petindvajsetega septembra t. l.

Začetek točno ob 8 uri zvečer.

Vstop za moške 25c. Dame so vstopnine proste!

Slovensko občinstvo iz Detroita vabimo, da se veselice udeleži v polnem številu.

Program bode podučljiv in zanimiv, zato naj nikdo ne izostane omenjenega dne. Veselični odbor se bode potrudil za najboljšo postrežbo jedi in pijače.

ODBOR.

Bojake v Pittsburghu in okolici se tem potom uljudno vabi na

VELIKO VESELICO,

—katero priredi—

Jugoslov. Soc. Zveze klub št. 131

V KRANJSKO SLOVENSKEM DOMU NA 57ti CESTI v Pittsburg, Pa.,

V SOBOTO DNE 25. SEPTEMBRA.

Začetek točno ob 7. uri zvečer.

—SPORED—

"Hrvatsko prelo".....igra hrv. tamburaški zbor
 "Na saoniku".....igra hrv. tamburaški zbor
 "La Marseillaise".....igra hrv. tamburaški zbor
 "Bura Slobode".....poje pevsko društvo "Bratstvo"
 "Pjesma o radu".....poje pevsko društvo "Bratstvo"
 "Slovenec i Horvat".....poje pevsko društvo "Prešeren"
 "Kralj i Budala".....igra v enem dejanju. Spisal sodr. M. V. Lucić.....prireja hrv. diletantski zbor.
 Predavanje.....govori sodr. Ethin Kristan

PLES — IN PROSTA ZABAVA — PLES

Rojaki delavci, kateri ljubite zabavo in izobrazbo, pridite do zad- njega, ker na tej veselici bode vsega. Pomozite, da bode to največja veselica v Pittsburghu v času konvencije S. N. P. J., katere se vrši v isti hali.

Kdor še ni slišal govoriti sodr. E. Kristana, ima priliko poznati, da je on eden največjih slov. govornikov sedanjosti.

Ves program je jako zanimiv, zabaven in podučljiv; in se bode točno izpeljal za kar bode skrbel strogo organizirani

VESELIČNI ODBOR.

POZOR! Slovenci POZOR!

Vabilo na veselico in dramatično predstavo

"DOMEN"

igra v petih dejanjih s petjem,

—katero priredi—

Slov. Mlad. Sam. Pod. Društv. "DANICA"

V NEDELJO DNE ŠESTINDVAJSETEGA SEPTEMBRA T. L.

V "NARODNI DVORANI",

vokal Racine in 18. ulice.

Začetek ob 2 uri popoldan.

Vstopnina po 25 in 35 centov.

Ker je to prva jesenska igra čehiških Slovencev, zato pričakujemo od slovenskega občinstva obilne udeležbe. — Igra "Domen" je vse skozi zanimiva in v svesti smo si, da bode vsacega zadovoljila.

Toraj na veselo svidenje 26. septembra v "Narodni Dvorani".

(2x

ODBOR.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameri- ki je: "INTERNATIONAL SO- CIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E Ohio St., Chicago, Ill.

Moderno urejena gostilna

VILLAGE INN

s prostranim vrtom za izlete
 MARTIN POTOKAR,
 Ogden Ave., blizu cestno železni- ške postaje, Lyons, Ill.
 Telefonska števil.: 224 m.

"Ako si nameravate naročiti grafofon, ali importirane sloven- ske grafofonske plošče, obrnite se name. Imam v zalogi tudi ure, verižice, prstane in sploh vsa vrstne zlatnino in srebrnino.

A. J. Terbovec

P. O. Frontenac, Minn.



Dr. Richter's Pain Expeller

za revmatične bo- lečine, za bolečine otrplosti skle- pov in mišic.

Pravi se dobi ie v zavitku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavitku naše tržne znam- ke s Sidro.

25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si na- ravnost od

F. Ad. Richter & Co.
 74-80 Washington Street,
 New York, N. Y.

ANTON MLADIČ

moderna gostilna.

Toči pilsensko pivo in vino.
 Kegljišče. Tel. Canal 418-
 2348 Blue Island Ave.
 Chicago, Ill.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodnins- kih zadevah.
 Št. sobe 1009

133 W. WASHINGTON STREET
 CHICAGO, ILL.

Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni
 in ranocehniki.

Zdravniška preiskava brezplačno — pla- čati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pe- pel; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago: živeti belniki naj pišejo slovensko.

J. A. FISCHER

Buffet

Ima na raspolago vsakovrstno pivo, vino, amodke, i. t. d.
 Izvrsni prostor za okrepčilo.
 3700 W. 26th St., Chicago, Ill.
 Tel. Lawndale 1761

Socialistične slike in karte.

"Piramida kapitalizma", s slo- venskim, hrvatskim in angleškim napisom.

"Drevo vsega hudega" s slo- venskim napisom.

"Zadnji štrajk" s hrvatskim napisom.

"Prohibition Dope" z angle- kim napisom.

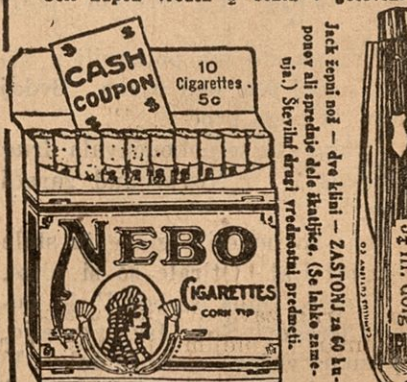
Cene slikam so 1 komad 15c; 1 tucat \$1; 100 komadov \$7.00.
 Cene kartam: 1 komad 2c!
 1 tucat 15c, 100 komadov 70c.

Poštino plačamo mi za vse kraje sveta.

INTERNATIONAL PUB. CO.
 1311 E. 6th St.,
 Cleveland, Ohio.

VELIKA PONUDBA

Spredel del Nebo ikatljice vreden 2c. v gotovini
 Celi kupon vreden 2c. v gotovini



Celi kuponi in spredel deli ikatljice imajo isto vrednost. Se jih lahko izmenja za gotovino ali vredne predmete. (Ta pogodba ugasne 31. decembra 1915.)
 P. Lorillard Co., Inc., New York — Est. 1760

Andrej Várady:

POHABLJENCA.

Delavska množica demonstrira hrupno po cestah. Mnogo, mnogo razcapanih, od lakote in bede do smrti izmučenih ljudi kaže po cesti svojo moč. Rdeče zastave plapolajo. Klici, preklinjanja, stopaško gospodo, se dvigajo, klici, zahtevajoči človeško življenje, kipe.

Kjer se ceste križajo, so se stisnili stražniki na konjih in brez konj ob stene in ko je prihrumela množica, navale ... Ostre sablje so se zablskale, konji so drveli čez ljudi. V gozd ljudi so se zavgvozili in kamor so padale moreče sablje, se je vzdignil stok in jok in strah. In rdeča kri je tekla.

Ko se je zavedel Gregor Sos na postelji v bolnišnici, je začutil blazne bolečine v levi roki. Njegova prva misel je bila, da je ob roko. Poizkušal se je premakniti, otipati roko, dobiti gotovost. Ali komaj se je premaknil, ga je spreletela bolečina, zaječal je in mirno obležal. Usmiljenka pristopi k njegovi postelji.

"Ali česa želite, dobri mož?" "Ali so mi odrezali roko?" je vprašal ječeč Gregor Sos.

"Ne, kje naj bi jo odrezali? Pomirite se. Mogoče, da je pozneje niti odrezati ne bo treba."

Dneve in dneve je ležal Sos, ne da bi vedel kaj o sebi. Strašen ogenj je divjal po vsem njegovem telesu in v levi roki ga je zbadalo tako, kakor bi mu rezali meso v koscih z nje.

Čez več dni, ko so ponehale bolečine, se je začel gibati v postelji. Od vseh strani je prihajalo k njegovi postelji zamolklo ječanje. Ogledaval se je po veliki bolniški sobi. V postelji poleg njega je spal stokajoč bolnik bledih lic. S široko odprtimi očmi je strmel Gregor Sos na to posteljo ...

Ko sta bila že tako daleč, da sta mogla govoriti, je dejal proti sosedovi postelji:

"Torej sem kaj sva prišla, sosed?"

"Zdravniki so mi odrezali pol noge," je ječal oni.

"Meni so pustili roko, ampak roka bo le štreclj ..."

"Najino življenje je pač končano!"

"Šest otrok imam ... šest majhnih ... Nikogar ne bo, ki bi jih hranil ... Oh ..."

"Jaz imam le tri. S pohabljenostjo na tudi za te ne morem zaslužiti."

"Vi ste stražnik. Dobili boste malo pokojnino ..."

"Čeprav jo dobim, je to le neznatna odškodnina za mojo nesrečo."

Ženi sta jih prišli obiskat. Ženi, vsled porodov, skrbni in dela izmučeni proletarki. Prišli sta z žalostnim obrazom, prestrašeni in trudnih kretenj. Pri posteljah sta obstali.

"Kako je," je vprašala zdihojoče vsaka svojega moža.

"Kako delate ve? Kaj počno otroci?" sta poizvedovala bolnika v posteljah.

"Drug drugega sva pohabila," sta govorila svedra ženama.

"Sli smo na cesto, da zahtevamo svoje pravice, da napravimo pot naši, toliko časa pridržani grenkobi. In to jim ni bilo všeč. Mi ne smemo na cesto. In vendar smo mi zgradili hiše, mi smo napravili železnice, tudi tlakovali smo cesto in jo obsadili ob obeh straneh z drevjem. A potem ste privahrali vi nad nas, nekateri peš, nekateri na konjih. Tudi vi, sosed, ste jezdili. Ko sem videl, da hrume nad nas, sem kričal: 'Sosed, zakaj me preganjate?'"

Ali takrat ste že udarili, vaša ostra sablja je preklala mojo roko ..."

"Vi pa ste me potegnili s konja, padel sem pod njega. Sedaj je moja noga proč ..."

"Tako sva se pokončavala drug drugega ... Nisem hud zaradi tega."

Žene so povsile glave in stale ob posteljah. Otrale so si solze.

"Veste, ljuba sosed, je govoril Gregor Sos čez posteljo, 'poznam vašega moža že dolgo. V najini mladosti sva delala skupaj pri enem gospodarju. Tudi rojaka sva bila, a pozneje so se ločila naša njuna pota. Vaš mož je postal vojak, a mene cesar ni po-

treboval. Potem je postal vaš mož v mestu stražnik. Jaz pa sem se oženil in prišel tudi v mesto, kjer sem delal enkrat tukaj, enkrat tam. Naenkrat pa ni bilo več dela, in mi — zakaj naj bi tajil — smo stradali. Tedaj sem prišel razmišljati. Otroka imam, sem mislil, naj še ta dva kaj poizkusita. Prodajala sta na cesti travke, vžigalice in druge reči. Vsak večer sta prinesla nekaj krajačev, od tega smo živeli. Ali tudi to ni trajalo dolgo. Prišel je moz postave in dejal, naj pošljimo otroke v šolo, ker je v njihovi starosti tam zanje prostor."

"In kruh?" sem vprašal jaz.

"Postava je postava," je odgovoril.

"V takih razmerah sem bil, ko sem šel s svojimi tovariši na cesto in potem se je zgodila nesreča. Nisem hud zaradi tega ... Le to me boli, da sva drug drugega tako pohabila. Zakaj? — Povejte sosed, zakaj? — Ali sva imela kdaj kaj med seboj? Ali sva storila kaj žalega drug drugemu, kaj ne da ne?"

"Bog naj me kaznuje še bolj, če sem bil kdaj jezen na vas," je odgovoril stražnik. Potem je pristavil trpko: "Moral sem ..."

"Tudi tedaj, če bi bil tam med množico vaš rodnih oče?"

"Da ... tudi ..."

Stražnikova žena je dvignila svoje objokane oči h Gregorju:

"Vedno sem dejala, je pričela s stokajočim, tresočim se glasom, 'vedno sem dejala svojemu možu ... da ta posel ni zanj ... Da se zgodi enkrat velika nesreča.'"

"Zapovedali so mi ... ko bi bil vedel, da se bo stvar končala tako ..."

Stražnik ni mogel govoriti dalje, premagal ga je jok.

Tudi Gregor Sos je obmolnil, ginjen je bil. Obe žalostni, bedni ženi sta tolažili ...

"Nihče od vaju ni hotel. Vedno sta si bila dobra, ne mučita se več o tem ..."

Težka svinčena tihoča je legla nad postelji. Le v vseh štirih glavah je bila žgoča misel, kaj bo odslej, kako bo ...

Prvi se zdrzni Gregor Sos:

"Gospodje imajo lahko delo, sosed. Sede v sobi in le zapovedujejo ... zapovedujejo ..."

"Res, ti pač ..."

"Namesto sebe pošiljajo druge ..."

"Nas pošiljajo ..."

"Ubogega človeka proti ubogemu, da mori ..."

"Najina pohabljenost je njihov greh ..."

"Ali kaj dosežemo s tem. Pa vseeno ..."

Težke skrbi so se pletle okolo postelj, neplodno razmišljanje je vznemirjalo bolnika.

Po dolgih mesecih sta pohabljenca skupno zapustila bolnišnico. Ko sta hodila po dolgem hodniku, je strašno udarjala lesena noga stražnikova ob trda tla. Drugemu pa je visel rokav kakor telo obešenca ...

Doli pred vrati sta čakali dve izmognjeni ženi in kopica otrok. Iz madjarskega.

DOKUMENTI DOBE.

Ljubljanski občinski svet je imenoval generala Svetozarja Borojeviča za častnega meščana Ljubljane. Župan dr. Tavčar je najprej podal "radostno vest," da je Varšava padla, potem je pa z veliko govoranco predlagal imenovanje Borojeviča.

Govor, s katerim je to storil, je zanimiv. Vodja liberalne stranke je dejal:

"Slavni občinski svet! Mestna občina ljubljanska časti može, ki so si pridobili zaslug za državo, za deželo in za mesto s tem, da jim podeli častno meščanstvo. Skromna čast je to sicer, ki ne pomnoži, je nikomur njegove slave, ki pa vsikdar jasno govori o prepričanju mestnega starešinstva, da so tisti naši prvi može, ki si predvsem stečejo zaslug za častljivo našo monarhijo, za deželo in končno tudi za našo belo Ljubljano. S ponosom lahko naglašam, da je tem oziru naše starešinstvo ostalo tako, kakor je bilo v tistih časih, ko je šlo med svoje častne meščane maršala Radeckega, admiral Tegetthoffa in generala Filipoviča. Mi smo ostali, kakor smo bili, in to bodi danes celemu svetu povedano! (Dobro-klici!)"

"Na jugu se ponavljajo časi očeta Radeckega. Nezvesti nam zavezniki je hotel vdreti v slovenske naše pokrajine ter razsuti in razdijati, kar je naš rod pod blagoslovljenim žezlom habsburške dinastije v teku stoletij zgradil in obdelal. Ali že pri prvih svojih korakih je zadel s svojo glavo ne samo ob trdi kraški kamen, temveč tudi ob jekleno našo armado, ki laškega sovražnika povsod zavrača in uničuje. Ta južna armada nas brani, da se veselimo svojega življenja in da se radujemo zelenih naših pokrajin, kakor bi živeli v najgloblji miru. Nepopisljive so zasluge, ki si jih je priborila viteška ta armada za celo očetnjo, predvsem za našo ljubljeno kranjsko deželo in tudi za njeno glavno mesto. Z obudovanjem pa je združena največja hvalečnost, ki preveva naša srea in naše duše do vsakega moža, ki stoji v bojnih črtah ob naši slovenski Soči. Na dan sili občutek, da smo zavezani dati izraza te hvalečnosti junakom, ki so pravi rešitelji naše skupne in predvsem tudi naše domovine!"

"Kako naj častimo to hrabro armado? Mislim, da je to najboljši mogoče, če se klanjamo pred vzornim zapovednikom, ki je z uma svitlim mečem v nič razbil vse poizkuse laškega orožja ob zeleni Soči, kakor na Doberdobski planoti. Še nikdar, ko sem staval enake predloge v ti zbornici, me ni pavadjal tak ponos, kakor me navdaja danes, ko Vam stavljam predlog, da sklenite z navdušenjem in hvalečnostjo, da se imenuje častnim meščanom mesta ljubljanskega voditelj južne armade general pehote, prevzvišeni gospod Svetozar Borojevič de Bojna. (Splošno odobravanje. — Živio in slava-klici. — Ploskanje.)"

V znak Vašega soglasja zakličem novemu častnemu občanu in prehrabri njegovi armadi: Slava! Slava! Slava!" Občinski svetniki vstanejo in kličejo: "Slava! Živio!"

Torej: Mestno starešinstvo je ostalo tako kakor v časih Radeckega. Tegetthoffa in Filipoviča.

"Oče Radecki" ... Blagoslovljeno žezlo habsburške dinastije ...

"Mi smo ostali, kakor smo bili (ponižni Francojevočevi), to bodi celemu svetu povedano ..."

Ni li to dokument?

Drugi je ta:

"Izvršujoč sklep deželnega odbora, je deželni glavar dr. Šusteršič, vodja klerikalne stranke, izrekel brzogovorno vrhovnemu poveljniku južnozpadne fronte Nj. e. in kr. Visokosti generaloberstu nadvojvodu Evgenju in junaški armadi najvdatnejšo zahvalo in obudovanje naše ožje domovine za zmagovito obrambo kranjske dežele zoper verolomnega sovražnika. — Na to je došla deželnemu glavarju sledeča brzogovorna me: ni in podložnim mi čest, izrekam, radostno ganjen, najtoplejšo zahvalo. Nadvojvoda Evgen."

Izvršujoč isti sklep, se je podal deželni glavar dr. Šusteršič k poveljniku ob Soči bojujoče se zmagovalne armade, generalu infanterije Svetozarju pl. Borojeviču in mu ustmeno predložil izraz hvalečnosti in obudovanja naše ožje domovine."

Tako se mečejo pred Francojevom in njegovo soldatesko v prah.

Obešeni uradniki.

"Secolo" poroča: Vsled sklepa ruske dume, da naj se strogo kaznujejo tisti, ki so krivi, da so Rusi morali Varšavo zapustiti, so bili trije uradniki vojnega ministrstva, Rieger, Freiburg in Talknikolis obešeni, baron Grotius pa je bil obsojen na dosmrtno pregnanstvo.

Poslanci "na fronti."

"Lokalanzeiger" poroča, da je na angleški fronti 184 članov poslanske zbornice angleške in 423 sinov članov gosposke zbornice. Med poslanci, ki so na fronti, jih je 25 iz Irse, 4 iz Škotske, vsi drugi pa iz ostale Angleške.

Kje se nahaja Frank Tostovršnik?

On je tukaj oženjen, in doma je iz Gornjega grada iz spod. Stajerskega. Tukaj na Chisholm je bival kaka 3 leta, in sedaj pred enim mesecem je odšel baje v Washington. Prosim cenjene čitatelje, če kateri ve za njegov naslov, da mi ga naznani, za kar mu bodem zelo hvaležen; ali pa naj se mi sam javi. Ako tega ne stori, sem primoran javnosti javiti, zakaj ga iščem. Math Rihter, Box 308, Chisholm, Minn.

ZASTOPNIKE

potrebuje Prva Kranjska Amerikanska kmetijska pospeševalna in delniška družba. Osebe, katere veseli to poslovanje se lahko oglašijo za pojasnila na sledeči naslov: First Krain Amer. Land improv. and Stock Comp., 913 So. Woodbridge St., Saginaw, Mich. (3x Adv.)

Prvi poziv.

Bolest je navadno prvi poziv, da nas opozori na nekatere nerednosti v delovanju našega telesa. Nekaj mora biti slabo in hitra pomoč je potrebna. Kot prvo pomoč v takih slučajih, posebno pri nerednostih želodeca ali droba, želimo vam priporočati Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Dejstvo je, da je ono v večini slučajev ne samo izvrstna prva pomoč, da celo potrebna pomoč. Ono brzo očisti telo, ker odstranja vzroke bolezni pa tudi okrepuje celi sestav. In to je vse, kar potrebuje kd pri kakem nepričakovanem nerazpoloženju. Ono prežene uspešno zgubo slasti, utrujenost in slabost, zapeko, bolečine v trebuhu in koliko. Cena \$1.00. V lekarnah. Cena \$1.00. Jos. Triner, izdelovalec, 1333 — 1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Da si odpravite revmatične in nevralgične bolezni, rabite Trinerjev liniment. Cena 25 in 50c, s pošto 35 in 60c.

(Advertisement.)

MODERNA KNIGOVESNICA

Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN.

1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

(Adver.)

Važno uprašanje! Do mi opravi najbolje in najceneje?

Konzularne, starokrajске sodnijske in vojaške zadeve

Javni notar J. Kaker 207 Madison Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEI moderno urejen salon

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, Wis. Telefon 1199

PHONE, CANAL 3014

POZOR! SLOVENC! POZOR!

SALOON s modernim kegljščem

Bivši Martin Potokar place

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unike smokke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. — Postrežba točna in izborna. — Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporočata

JAZBEC & OMAHEN

1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urađuje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8 — 10 P. M. V sredo in nedeljo večer neurađuje.

Tel. Canal 476.

1801 So. Ashland ave.

Tel. residence: Lawndale 8994

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIC

324 BROAD STREET TEL. 1475 JOHNSTOWN, PA.

James F. Stepina,

predsednik.

Christian R. Waldeck,

I. podpreds.

Emanuel Beranek,

II. podpreds.

Adolf J. Krassa,

blagajnik.



Ravnateljjski odbor:

Michael Zimmer, načelnik

Emanuel Beranek

Dr. Anton Blankini

Abel Davis

John Fick

A. V. Geringer

John C. Krassa

Frank J. Skala

James F. Stepina

C. R. Waldeck

AMERICAN STATE BANK

1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek ... \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldan

Prejemamo hranilne vloge in dajemo ... 3% obresti letno.

Posiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da se pošteno izplača ali pa Vam vrne.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Posiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Anglesko in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

POZOR! Kadar se nahajate v gostilni

3 pristne pijače 2 zdravilne.



zahtevajte vedno dobre, zdrave in pristne pijače, ki se sijo na steklenici napis import, in to so A. Horwat Importirani Brinjevac, Slivovec, Tropinovec, Grenko Trino in Kranjski Grenec. Moja trdika je prva in edina samostojna, ki importira žgane pijače in zelišča nam iz Kranjskega. Rojaki, zapomnite si, da je A. Horwatovo Grenko Vino napravljeno iz najboljšega kalifornijskega rudečega vina in iz najzdravjših zelišč ter ne kriljuje vse druge pijače te vrste za človeško zdravje. Ravno tako Kranjski Grenec. Posebno ako pijete zdravilno žganje, ne bo nikdar škodovalo, če denete polovico tega grenčeca vsem.

A. HORWAT, 600 N. CHICAGO ST., JOLIET, ILL.

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka



F. KERZE CO.,

2711 South Millard Avenue. CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoni.

Vse delo garantirano.

Splošna napaka.

Na tisoče ameriškega ljudstva trpi na teškočah v drobu in najnavadnejša med temi je konstipacija ali zapeka in njene komplikacije. Večina teh trpečih ljudi dela enoinisto napako, to je da se poslužuje kroglic in razne čistilne medicine, ne da bi se prej prepričali, dali so taka sredstva škodljiva ali ne. Vsako drastično čistilno sredstvo, katero povzroča telesno slabost in ki človeka navadi na neprestano vživanje te vrste medicine, je škodljivo. Ako trpite na zapeki ali na kaki komplikaciji te teškoče, vzemite sredstvo, katero vam bo ne samo pomagalo temveč bo obenem tudi pokrepčalo prebavne organe. To sredstvo je

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO.

Izdelano je iz rdečega vina in zdravilnih zelišč — laksativno, okrepujoče in daje prijeten duh — ter je namenjeno v pomoč zoper sledeče teškoče:

ZAPEKA, IN NJENE KOMPLIKACIJE, NEPREAVNOST, VETROVI, BOLEČINE V DROBU, ŽELOČNE BOLEZNI, NERVOZNOST IN SLABOST.

Deluje dobro zoper vse bolezni, ki izvirajo ali so v zvezi z zapeko in slabostjo. Vsled tega bi se moralo rabiti takoj, čim se opazijo prva znamenja. Cena \$1.00. V lekarnah.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Ako vas muči revmatizem ali neuralgične bolečine, poskusite Trinerjev liniment. To sredstvo takoj pomaga. Cena 25 in 50 centov. Po pošti 35 in 60 centov.